

Ohjelma 28.11.2024

Taloustorstai

- 9.30 **Tervetuloa Taloustorstaihin ja yleiset ajankohtaiset** / Sanna Lehtonen
- 9.50 **Pääekonomistin katsaus** / Minna Punakallio
- 10.10 **Veroprosenttiasiat** / Pekka Montell
- 10.30 **Ajankohtaista kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaostosta** / Sari Korento
- 10.50 **Taide- ja kulttuurilaitosten valtionrahoitus 2025** / Johanna Selkee
- 11.10 **Valtionosuudet** / Olli Riikonen
- 11.30 **Maankäyttösopimusten ja yhdyskuntarakentamisen kustannusten läpinäkyvyys kuntataloudessa** / Jenni Kuiri
- 11.50 **Asiaa taloustavarasta -haastevideo ja VideoAwards-kisan julistus**
- 11.55 **Näkemiin ja seuraava Taloustorstai** / Sanna Lehtonen

**KUNTA
LIITTO**

Maksuton! Kaikille avoin TEAMS! Tervetuloa!

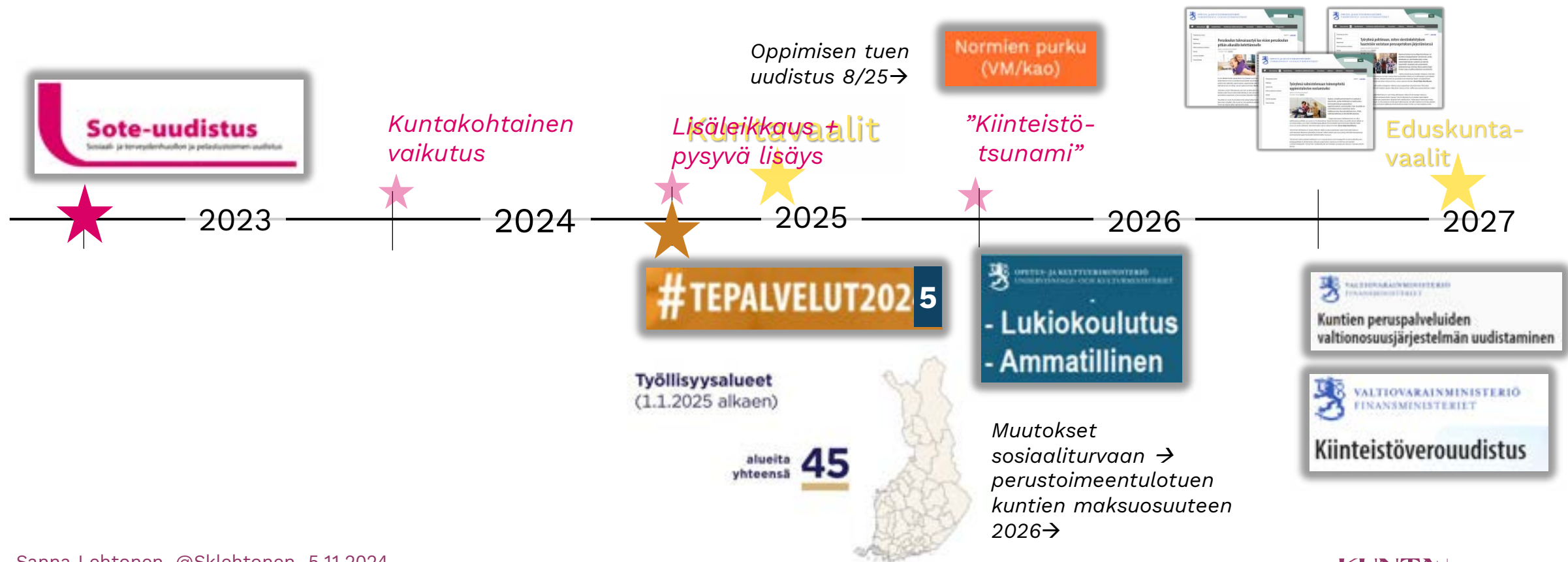

Taloustorstai

To 28.11.2024 klo 9.30-12.00

Hallitusohjelma vaikuttaa kuntien talouteen useaa kautta

Kuluvat vuodet täynnä kuntatalouteen vaikuttavia uudistuksia

TE-uudistus

**1.1.2025 alkaen
TE-tehtävät ovat osa
kuntien normaalia
budjettivalmistelua ja
kilpailevat samoista
resursseista lasten ja
nuorten palvelujen
kanssa.**

**KUNTA
LIITTO**

Tiedote, 26.11.2024 | Pääasiasia

TE-uudistuksen rah

Viisi po

Säästötoime

Kuntaliiton arvion vaje, mikä tarkoittaa toimintaansa tai p heikentynyt ja mo vaikuttaa todennä

Lisäksi hallitus py siten, että paikkatukea saisi myöntää kunnille vain erityistapauksissa. Muutoksen perusteella kuntien valtionosuuksia vähennetään 37 miljoonalla. Tässä yhteydessä olisi syytä puhua avoimesti leikkauksesta sen sijaan, että muutos esitetään kuluja vähentävänä tehtävämuutoksena.

Historiallisen suuri TE-uudistus tuo työvoimapalvelut kuntiin vuoden vaihteessa - asiakkaille pyritään turvaamaan mahdollisimman sujuvat siirtymävaiheen palvelut

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alussa. TE-toimistot lakkautetaan. Uudistuksen myötä Suomeen muodostuu 45 kuntien muodostamaa työllisyysaluetta, jotka vastaavat hallinnollisesti palveluiden järjestämisestä.

Uudistus on historiallisen laaja, koko kuntakenttää koskeva uudistus, joka on vaatinut kunnissa monialaista varautumista sekä valmistautumista.

- Näin mittavaan uudistukseen liittyy siirtymävaiheessa myös palvelujen sujuvaa jatkuvuutta hetkellisesti uhkaavia haasteita. Alkumetreillä erilaiset häiriöt, käyttökatkokset ja viivästykset palvelussa ovat mahdollisia, toteaa Kuntaliiton elinvoimajohtaja **Mikko Härkönen**.

Kuntaliiton kannan

Kuntaliitt kierrättä ostolasku avustusjä

Kuntien ja valtion v työvoimaviranomai (myöhemmin Järje avustusjärjestelmä

KEHA-keskus on ot verkkolaskut suora avustusjärjestelmä ohjattaisiin tämän j ominaisuus kuuluu

VOS-uudistus

TALOUS →

Raportti pian julki: Valtionosuusuudistuksen selvityshenkilöt ottavat kantaa sote- eriin

Kirsi Riipinen

19.11.2024 klo 14:39

Jos sote-erä poistetaan tai jos niitä ei poisteta, yli 100 kunnan eurojen enumerkki muuttuu, sanoo valtionosuusuudistusta valmisteleva selvityshenkilö Eero Laesterä. Kuva: Liisa Takala

Valtionosuusuudistusta valmistelevat selvityshenkilöt Arto Sulonen ja Eero Laesterä ovat julkaisemassa selvitystyöstään raportin, jossa on mukana myös näkemys siitä, mitä tulisi tehdä niin sanotuille sote-erille.

Sote-erillä pyritään tasaamaan kuntien taloutta sote-uudistuksen jälkeen. Kunnilta siirrettiin uudistuksen yhteydessä tuolloin tuloja, jotka tarkistettiin lopullisesti vuoden 2022 tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 valmistuneen verotuksen tietojen perusteella. Tällöin saatiin selville sote-siirtolaskelmat.

Raportti vuoden 2024
loppuun mennessä.

Kuntaliiton
Taloustorstai EXTRA,
kun raportti
julkaistaan.

In-house-uudistus

Hankintalain uudistus tulossa lausunnoille

Omistusta ehdotetaan rajattavan 10 %:iin

- Hankintalakityöryhmän työ päättyy **marraskuun loppuun**
- Omistusrajaukseen ei ole tulossa poikkeuksia
- **Lausuntokierroksella** poikkeuksellinen merkitys – koko kuntakentän on aktivoitettava
- Kuntaliiton **webinaari 10.12.2024**

Norminpurku

Normituksen keventäminen

- Tähän mennessä esitetyt kuntien velvoitteiden keventämiset ovat olleet suhteellisen pieniä.
 - Kumottavaksi on ehdotettu ilmastosuunnitelmavelvoitetta, paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitetta, varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvoitetta, kotoutumisohjelman laatimisvelvoitetta, tutkinto- tai koulutuskohtaisen suunnitelman laatimisvelvoitetta ammatillisessa koulutuksessa
 - Vähennettäväksi on ehdotettu perusopetuksen pedagogisten asiakirjojen määrää
 - Kevennettäväksi on ehdotettu henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa ammatillisessa koulutuksessa
- Esitettyjen pienten hallinnollisten velvoitteiden poistamiselle on nyt asetettu epärealistisen suuria säästöarvioita. Hallinnollisen velvoitteen keventämiselle on nyt asetettu säästötavoite, mutta kyseistä velvoitetta säätäessä tuolle hallinnolliselle velvoitteelle ei arvioitu todellisia kustannuksia.
- Oppimisen tuen ja vesihuoltolain uudistusten yhteydessä on ehdotettu normien tiukennuksia ja lisäyksiä.
- Parillaan yli 30 käynnissä olevassa lakihankkeessa käsitellään kuntien tekemiä ehdotuksia normien keventämiseksi.

#NORMINMURTAJAT

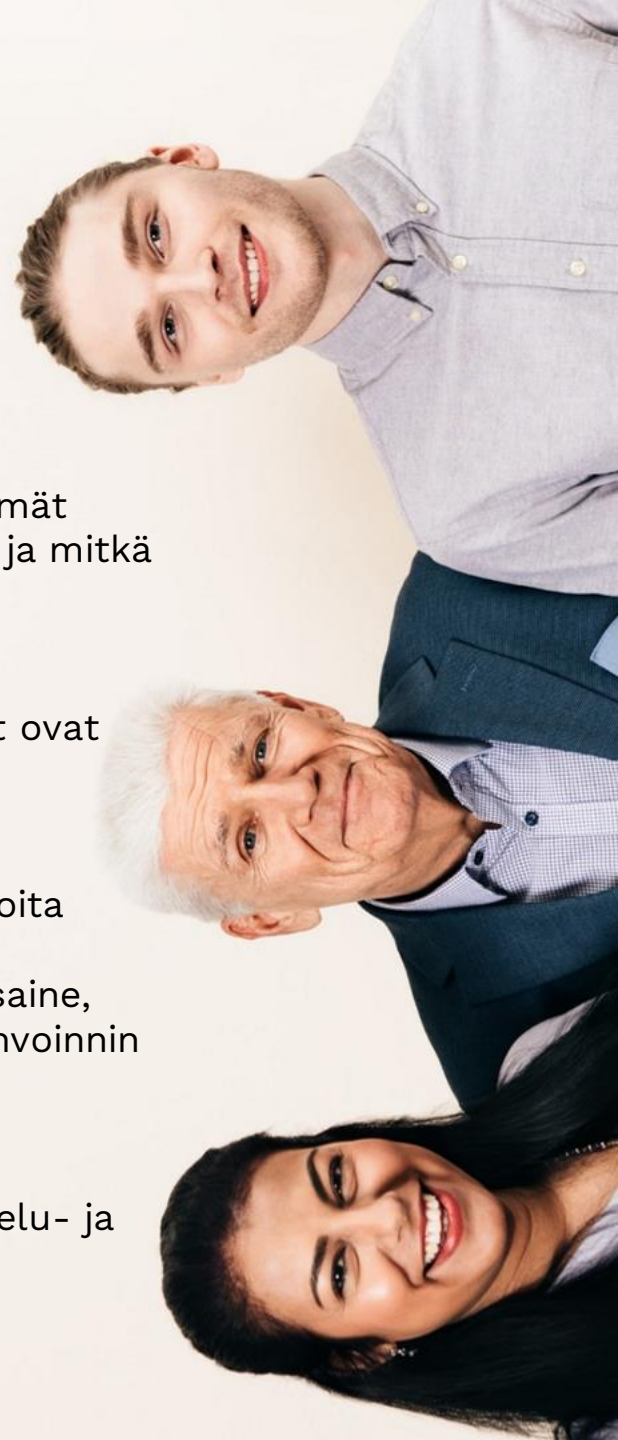
Normituksen keventäminen

Kuntien ehdotuksia arvioidaan valtiosihteeriryhmässä seuraavien kuukausien aikana, ja ministeriryhmät jatkavat ensi vuoden puolella. Keväällä saamme koottua tietoa, mitkä kuntien ehdotukset etenevät ja mitkä eivät.

Normitutka: Kuntaliitto julkaisee keväällä ennen puoliväliriihtä saldon, kuinka paljon kuntien normit ovat lisääntyneet ja vähentyneet tällä hallituskaudella. Kuntaliitto jatkaa tätä työtä koko hallituskauden.

Lakikokeilujen keskustelut ovat alkaneet. Kunnat, kuntaverkostot ja Kuntaliitto ideoivat kokeiluaihioita yhdessä. Kuntaliitto tekee keskusteluavauksia sekä kokeiluaihioista että lakikokeilujen puite- ja prosessilaista. Kokeilut voisivat kohdistua mm. seuraaviin teemoihin: etäopetus, yhteinen katsomusaine, työllisyyden asiakasprosessit, työvoimapula-alueiden henkilöstön kelpoisuudet ja mitoitus, hyvinvoinnin edistämiseen kytkeytyvät suunnitelmavelvoitteet.

Tulevan lainsäädännön minimointi ja ylisääntelyn ennaltaehkäisy: Kuntaliitto on käynnistänyt ajattelu- ja kehittämistyön tavoitteellisen valtionohjauksen kehittämiseksi.

Muuta

Kiinteistöverouudistuksella uusi esittelyviikko

- Lainsäädäntösuunnitelmalle viety uusi esittelyviikko kiinteistöverotuksen arvostamisuudistukselle
- Viikko 22/2025 on toukokuun lopulla
- Tämän aikataulun mukaisesti lausuntokierros voisi käynnistyä kevättalvella (viimeistään maaliskuun alussa)
- Otettava huomioon mm. lainsäädännön arviointineuvoston käsittely n. 4 viikkoa

**VKO 22/
2025**

Esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus

- Budjettilakiesitys, jonka **käsittely on eduskunnassa vielä kesken**.
- Tuen uudistuksen on esitetty tulevan **voimaan 1.8.2025 alkaen**.
- Uudistuksen kustannusvaikutukset ovat kokonaisuudessaan n. 100 miljoonaa, mutta koska muutos tulee ensi vuoden elokuussa voimaan, näkyvät talousvaikutukset ”pienempänä” valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2025 (+38 milj. €).
- Kyseessä on mittava uudistus sekä toiminnallisesti että kustannusvaikutuksiltaan.
- Talousjohdon on hyvä tiedostaa tässä vaiheessa, että esitys sisältää **tukea koskevan resursointivaateen lukuvuosittain** eli ensi vuoden osalta lukuvuodeksi 2025-2026 sekä **ryhmäkokorajauksen**, joka asettaa painetta lisätä opetushenkilöstöä.
- Aikataulu uudistuksen toimeenpanolle on kuntien osalta todella tiukka

Liikenteen verotuksen ja rahoituksen uudistus (“VERA”) käynnistyy verkalleen

- **Tavoitteena** on (LVM 9.10.2024): Suomen kilpailukyvyn tukeminen, kansalaisten ostovoimasta huolehtiminen, kansallisten ja EU:n päästövähennystavoitteiden saavuttaminen kustannustehokkaasti sekä julkisen talouden kestävyysvarmistaminen
- **Seuraavaksi** (<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM013:00/2024>):
 - LVM ja VM laativat liikenteen hinnoittelusta **nykytilakuvauksen ja analyysin**.
 - LVM ja VM asettavat **virkatyöryhmän** (elokuu 2025 – lokakuu 2026), joka tunnistaa ja arvioi uudistamismahdollisuuksia asetettujen tavoitteiden pohjalta.
- **Kuntaliiton pääviestejä** valmisteluun mm.
 - Kuntien osuus liikenteen menoista (investoinnit, kunnossapito, joukkoliikenne) on tällä hetkellä suuri (kunnat ja valtion 50/50), eikä osuutta tule valtion toimin kasvattaa.
 - Ns. uusien rahoituskeinojen osalta on huomioitava, että kuntien maan osalta arvonnoususta seuraavia tuloja ei ole kohdennettavissa valtion vastuulla olevan liikenneinfrastruktuurin rahoittamiseen.
 - Kunnilla on rajalliset ja epätasaisesti jakautuneet mahdollisuudet rahoittaa edes osaa yhdyskuntarakentamisen kustannuksistaan maankäyttökorvauksilla ja maanmyyntituloilla.
<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/kuntien-yhdyskuntarakentamisen-prosessi-tulot-ja-menot>

Julkinen ja kolmas sektori toimintatapojen muutoksessa

Tavoitteena on tukea arjen havainnoista lähteviä kehittämisideoita, joilla parannetaan koko työyhteisön toimintaa sujuvoittain työtä ja tehostaen organisaation toimintaa, samalla lisäten työn mielekkyyttä.

Hankkeissa pilotoidaan julkisen ja kolmannen sektorin työpaikoille soveltuvia toimintatapoja, jotka

- ✓ vahvistavat työntekijöiden kehittävää työtettä
- ✓ tehostavat, sujuvoittavat ja inhimillistävät työtä ja
- ✓ lisäävät tuottavuutta ja työhyvinvointia

Rahoitettavissa hankkeissa toteutetaan erilaisille työpaikoille ja aloille soveltuvia pilotteja, jotka ovat skaalattavissa ja levitettävissä valtakunnallisesti laajasti eri työpaikoille.

- Valtakunnallinen ESR+ -haku, rahoittavana viranomaisena Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
- Teema: Inhimillisesti kestävä työelämän moninaisten ratkaisujen kehittäminen, alateema 2. "Julkinen ja kolmas sektori toimintatapojen muutoksessa"
- Hakeminen hakuilmoituksen kautta EURA 2021 -palvelussa: [Työelämän kehittämisen teeman hankehaku](#)
- Haku päättyy 10.2.2025 vuorokauden päättyessä
- Haussa jaettavissa n. 10 milj. €
- ESR-tuki enintään 80 %. Hakijan osallistuttava rahoitukseen, lisäksi voi olla muuta ulkopuolista rahoitusta (sitoumukset liitteeksi).
- Kustannusmalleina haettavissa flat rate 40% tai flat rate 7%. Palkkakustannusmallina on yksikkökustannusmalli ("tuntitaksamalli").
- Haettava hanke voi olla yhden toteuttajan hanke tai ryhmähanke
- Hankkeiden kesto max. 3 vuotta. Hankkeiden aloitus mahdollista syksyllä 2025.

Kiinnostuitko? – toimi näin!

- 1.) Lue hakuilmoitus rahoittajan [sivuilla](#)
- 2.) Katso hakuinfon tallenne [YouTubessa](#)
- 3.) Lue [yleisimmin kysytyt kysymykset](#) ja hakuinfossa kysytyt [kysymykset ja vastaukset](#)
- 4.) Varaa aika Parempi työelämä! –koordinaatiohankkeen asiantuntijan [hankesparraukseen](#), jossa hakijaa autetaan hankkeen muotoilussa

P.S. [Parempi työelämä!](#) –työelämän kehittämisen koordinaatiohanke tukee hankehakijoita ja -toteuttajia koko hankkeen elinkaaren ajan mm. hakuvaiheen sparraukset, hankkeiden välinen yhteistyö, viestintä- ja markkinointituki ja hankkeiden vaikuttavuuden arviointi.

Valtakunnalliset työelämän kehittämisen hankkeet hyödyntävät hankkeiden vaikutusten arviointiin QWL-menetelmää, joka laskee hankkeissa kehitettävien työhyvinvointitekojen ja tuottavuuden yhteyttä euroissa. Parempi työelämä! –koordinaatiohanke auttaa hankkeita QWL-mittausten toteuttamisessa.

Duunataan yhdessä parempi arki!

**Muistathan osallistua
prof. Lili-Anne Kihnin &
prof. Tobias Johansson-Bergin
käynnissä olevaan
kyselytutkimukseen, joka on
postitettu kunnan
talousjohtajalle(/hallintojohtajalle/
kunnanjohtajalle)!**

18.11.2024

Viikko sitten sinulle lähetettiin postikysely, jossa tiedusteltiin käsityksiäsi kuntasi taloudesta ja talousarvioon liittyvistä prosesseista. Yhteystietosi oli valittu kuntasi nettisivuilta.

Parhaimmat kiitokset, jos olet jo vastannut! Jos et vielä ole, niin voisitko vastata vielä tänään? Kysely on lähetetty vain tarkkaan valitulle kohdejoukolle. Olisi erittäin tärkeää, että myös sinun vastauksesi sisällytetään tutkimukseen – vain siten tulokset voivat riittävän tarkasti kuvata kuntien talousasioista tietävien mielipiteitä.

Jos et ole saanut kyselylomaketta tai se on kadonnut, ole hyvä ja ota yhteyttä, niin lähetämme uuden lomakkeen.

Ystävällisin terveisin

*Lili-Anne Kihn, Prof., lili.kihn@tuni.fi
Tampereen yliopisto*

Valtiokonttorin terveisiä

- Kuntien taloustietopalvelussa **avautuvat 1.12.2024 raportoitaviksi** raportointikokonaisuudet TOLTA, TOLTB ja KTAS. TOLTA ja TOLTB tulee raportoida 31.12.2024 mennessä, ja KTAS eli talousarvio tulee raportoida 15.1.2025 mennessä
- Vielä on viimeiset hetket vastata Valtiokonttorin **kyselyyn** talousraportoinnin yhteyshenkilöille. Kysely on lähetetty Valtiokonttorin tiedossa olleille talousraportoinnin yhteyshenkilöille 7.11.2024, ja vastausaikaa on tämän viikon perjantaihin **29.11. saakka**.

- Valtiokonttori järjestää kunnille **aamukahvitilaisuuksia** talousraportoinnista.
- <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/kuntien-ja-hyvinvointialueiden-talouden-palvelut/aamukahvitilaisuudet/>

Lisätiedon lähteet

Kestävä kuntatalous KEKU III –hanke 2025

KUNTA LIITTO

[Laki ja tuella](#)
[Kuntajärjestäminen ja digitaalisuus](#)
[Talous ja sääntö](#)
[Hyvinvointi ja elämä](#)
[Yhteiskunta ja ympäristö](#)
[Yhteistyö ja yhdessä](#)

[Etusivu](#)
[Talous ja sääntö](#)
[Hallintomenetelmä](#)

24. marraskuuta

Pääekonomistin palsta

Tervetuloa Kuntaliiton pääekonomisti Minna Pynkäälän palstalle! Tällä sivustolla käsittelemme ajankohtaisia talouden liittyviä asioita. Mukana on myös keskeisiä diaseityksiä ja luentomateriaaleja.

Seuraa minua Twitterissä [@MinnaPynkaala](#)!

Tuoreimmat kirjoitukset

Vahvistunut väestöennuste eriyttää kuntia entisestään

28.10. Tilastokeskuksen syysyn 2024 väestöennuste ylitti kaikki positiivisuudet. Tämänkaltaisen väestömäärän kasvu merkitsisi Suomeen tulevina vuosina oletettua selvästi voimakkaampaa talouskasvua ja tasapainoisempaa julkista taloutta. Lue uusimmasta [blogista](#) pääekonomistimme ajatuksia tuoreesta väestöennusteesta.

Kuntaliiton syysyn Talousbarometri: Huomattavat sopeutuspainet pesiytyivät suurin kaupungeihin

16.9. Syysyn Talousbarometrin saatiin ennätysmäärä vastauksia: sedit 210 kappaletta. Vaikka kysymyksiin saatiin totutusti laaja skaala erilaisia vastauksia niin pääpiirteissään tunnelmat pysyivät pessimistisinä. Yllätyksenä voidaan pitää tarvittavien sopeutuskeinojen voimakkuutta. Ison veronkorotusten tarve oli kunnissa nyt poikkeuksellisen suuri. Lue uusimmasta [pääekonomistin kirjoituksesta](#), mitä syysyn Talousbarometri oikeastaan kertoo?

Nouseeko hallituksen kädet pystyyn kuntien menojen hillinnän kanssa?

20.8. Kuluvana syysynä talouspolitiikka kiristyy tuntuvasti, kun useat hallituksen leikkaukset muun muassa sosiaaliturvaan astuvat voimaan ja yleinen arvonlisäverokanta nousee 20,5 prosenttiin. Verinäuvut kiristyy muutaman kuukauden kuluttua vielä lisää, kun alennetut arvonlisäverokannat ja valmisteverot nousevat. Näissä tunneissa käytiin elokuun alkupuolella neuvottelut valtionvarainministeriön talousarvioehdoista. Lue [pääekonomistin blogista](#) tuoreet huomiot VM:n riheen liittyen.

Kuntarahoitus

[Kunnille](#)
[Asuntotoimijoille](#)
[Hyvinvointialueille](#)
[Varainhankinta](#)

26.11.2024 | klo 10.00-10.45

Digitaalisten palveluiden verkkokoulutus: Vuodenvaihteen raportointi Q&A 26.11.

Vuoden viimeisessä verkkokoulutuksessa esitellään miten digitaaliset palvelut voivat auttaa tilinpäätöksen tekemisessä.

11.12.2024 | klo 10.00-11.00

Kuntarahoituksen Q4/2024 suhdanneennuste 11.12.

Tapahtumassa pureudutaan Suomen lähivuosien kasvunäkymiin sekä kuntatalouden kehityssuuntiin.

Kuntaliiton verkkosivuilla paljon maksutonta tietoa kuntien toiminnasta ja taloudesta, mm. kuntien väestöstä, perusopetuksen menoista, verotuloista, valtion rahoituksesta kuntapalveluihin, lainanotosta, investoinneista jne.

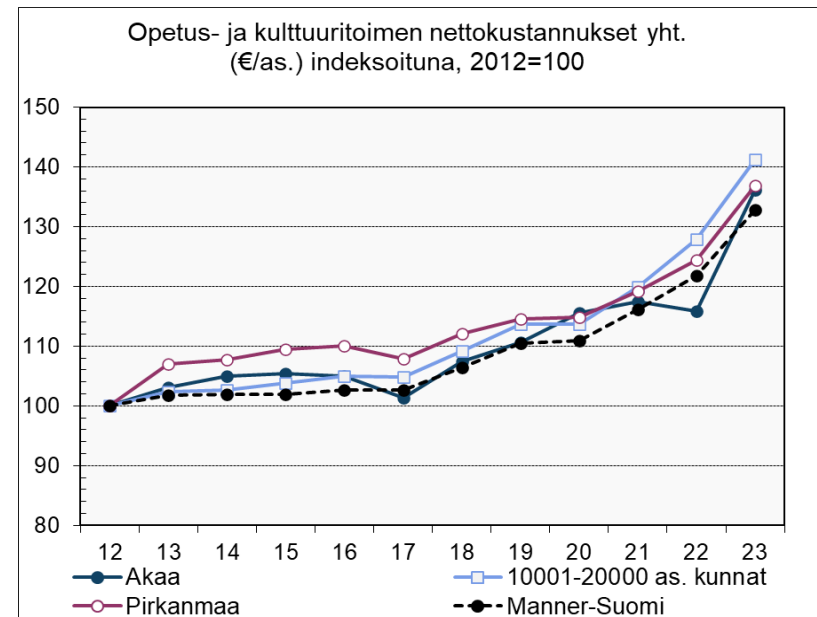
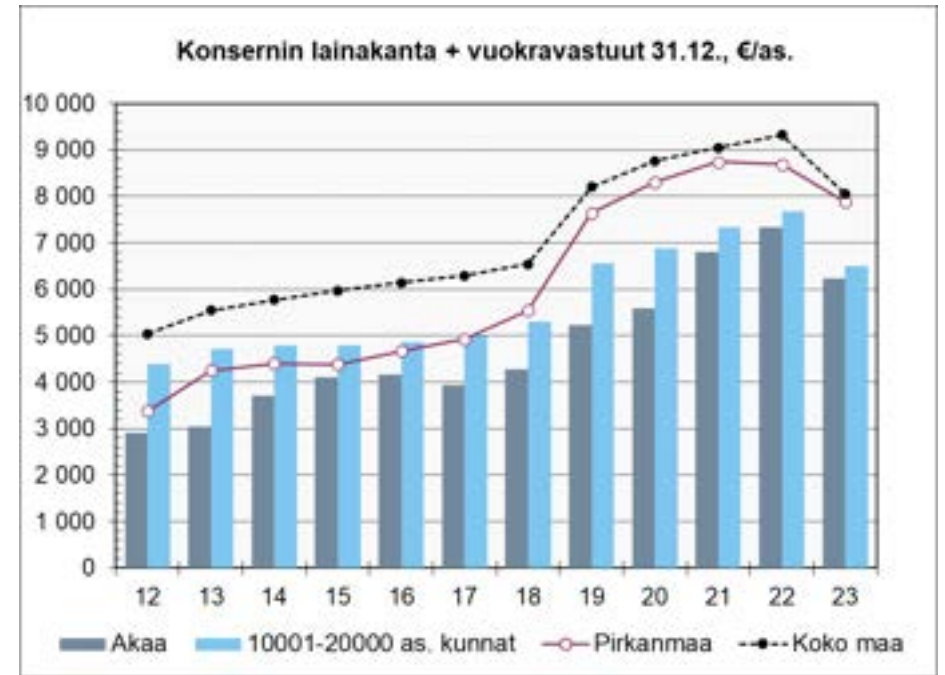
The screenshot shows the Kunta Liitto website homepage. At the top, there is a navigation bar with the Kunta Liitto logo on the left and several menu items: 'Laki ja hallinto', 'Kuntajohtaminen ja digitaatio', 'Talous ja alusto', 'Hyvinvointi ja eläyty', 'Yhdykseen ja ympäristö', and 'Yhteistyö ja yhdessä'. Below the navigation bar, there is a main heading 'Kuntatalouden tilastot' and a grid of six blue buttons with white text: 'Kuntaomisteiset yritykset', 'Kuntatalouden tilannekuva, ennusteet ja indeksit', 'Menot ja tulot', 'Tilinpäätösanalyysit', 'Velkaantuminen ja investoinnit', and 'Muuta kuntataloustilastoja'. Below the grid, there is a sub-heading 'Kuntatalouden viimeisimmät tilastotiedot teemoittain.' and three featured content blocks. The first block is titled 'Menot ja tulot' and features an image of a red cake. The second block is titled 'Tilinpäätösanalyysit' and features an image of an elderly man and a young boy reading a book together. Each block has a 'Lue lisää' button.

This block displays a grid of six content cards from the Kunta Liitto website. Each card consists of an image, a title, a short description, and a 'Lue lisää' button. The cards are: 1. 'Velkaantuminen ja investoinnit' with an image of a man in a grey jacket holding a clipboard and a yellow bag. 2. 'Talouden tilannekuva, ennusteet ja indeksit' with an image of a woman pointing at a document held by a young boy. 3. 'Kuntaomisteiset yritykset' with an image of two men in white shirts talking. 4. 'Tutustu myös näihin' with an image of a woman wearing a blue hijab and a blue turtleneck. 5. 'Menot ja tulot' with an image of a red cake. 6. 'Tilinpäätösanalyysit' with an image of an elderly man and a young boy reading a book together.

Myytävät tietotuotteet

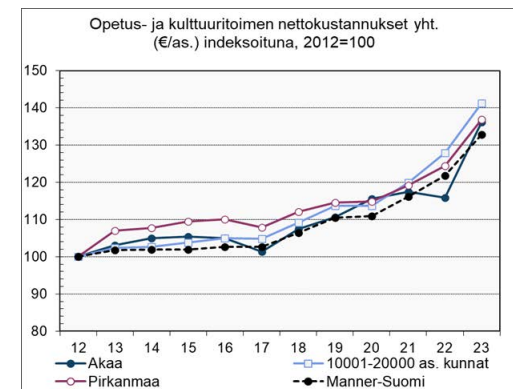
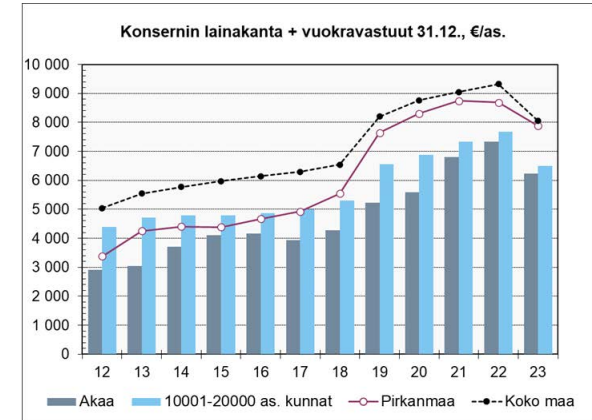
Tunnusluku- ja palvelukustannusajaksarja

- Hinta 300 euroa vuodessa
- Tilinpäätöksen tunnusluvut
- Palvelukohtaiset nettokäyttökulut
- Aikasarjat vuodesta 2012 lähtien
- Päivitykset useamman kerran vuodessa
 - Excel-tiedosto suoraan sähköpostiin
- Lisätiedot: Mikko Mehtonen

Tule mukaan kehittämään Kuntaliiton tilastotuotteita!

- Kokoamme kehittäjäryhmän innokkaista tilastojen käyttäjistä
- Ryhmä kokoontuu joulukuussa 2024 ja sen jälkeen satunnaisesti
- Tule mukaan! 😊
- Ilmoittautumiset Mikolle,
Mikko.Mehtonen@kuntaliitto.fi

Kuntaliiton kuntataloustiimi palveluksessanne

Sanna Lehtonen
Kuntatalousasioiden johtaja
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2075, +358 50 575 9090
Sanna.Lehtonen@kuntaliitto.fi
Korkearesoluutioisella kuvalla
Flickrissä ☑

Vastualueet

- kuntatalous ja -rahoitus
- julkinen talous, veronrahoitus
- kunta-velho -rahoitus
- sote- ja TE2024-suositusten rahoitus

Marja-Liisa Ylitalo
Kehittämispäällikkö
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2083
Marja-Liisa.Ylitalo@kuntaliitto.fi
Korkearesoluutioisella kuvalla
Flickrissä ☑

Vastualueet

- talouden ohjaus, talousarvio ja -suunnitelma, kirjanpito
- sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta
- tilintarkastus
- automaattinen talousraportointi

Olli Riikonen
Erityisasiantuntija
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2258, +358 50 477 5419
Olli.Riikonen@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- veritilintaloustiet
- veritilintaloustiet

Annina Tolonen
Anustava data-analyytikko
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2195, +358 50 250 2082
Annina.Tolonen@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- tietoväestön ja data-analytiikkaan liittyvät tehtävät erityisesti kuntatalouden haasteissa

Mikko Mehtonen
Kehittämispäällikkö
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2542, +358 50 592 8888
Mikko.Mehtonen@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- veritilintaloustiet
- TE -suositusten rahoitus, osa TE -muutostilauksista
- taloushallinto ja tilinpidintaloustiet
- kunnan kustannuslaskenta ja markkinapalvelujen hinnoittelu

Pekka Montell
Erityisasiantuntija
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2126, +358 44 085 1728
Pekka.Montell@kuntaliitto.fi
Korkearesoluutioisella kuvalla
Flickrissä ☑

Vastualueet

- veritus
- kunnan veronrahoitus ja veritilintaloustiet
- veripolitiikka

Benjamin Strandberg
Asiantuntija
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2052, +358 50 594 0823
Benjamin.Strandberg@kuntaliitto.fi
Korkearesoluutioisella kuvalla
Flickrissä ☑

Vastualueet

- kunnan veronrahoitus ja veritilintaloustiet
- kuntatalouden tuotantokäytön palvelut
- talouden ohjaus ja talouslaskenta

Minna Punakallio
Pääekonomisti
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2095, +358 40 761 5175
Minna.Punakallio@kuntaliitto.fi
Twitter: @MinnaPunakallio ☑
Korkearesoluutioisella kuvalla
Flickrissä ☑ ja Pääekonomistin
galista

Vastualueet

- kuntatalous, julkinen talous, ennusteet
- talouspolitiikka
- kunta-velho-rahoitus
- veripolitiikka, finanssipolitiikka

Sari Karento
Kehittämispäällikkö
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2016
Sari.Karento@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- kirjainpöytäkirjien kunnantalon sihteerit
- talouden ohjaus
- tarkastus
- sisäinen valvonta
- riskienhallinta

Jari Valne
Erityisasiantuntija
Elinvoima ja talous -yksikkö,
Kuntatalous

+358 9 771 2016, +358 50 562 7687
Jari.Valne@kuntaliitto.fi

Vastualueet

- veritilintaloustiet, ajottuustoiminta, johdonasiat ja rahoituskäsitteily
- riskienhallinta ja veritilintaloustiet
- maksuvälineiden hoito, ssa ja maksaminen
- rahoituslaskentajärjestelmä

www.kuntaliitto.fi → Talous ja elinvoima

Kuntavaalit 13.4.2025

Onneksi on kunnat!

**Kuntavaaleissa päätämme arjesta,
elinvoimasta ja lastemme tulevaisuudesta.**

**Samana päivänä 13.4.2025 järjestetään sekä
kunta- että aluevaalit.**

Kuntatalous – Monen muuttujan summa

Uusi painos
julkaistaan
helmikuussa 2025

Pääekonomistin katsaus

Taloustorstai 28.11.2024

@MinnaPunakallio @minnapunakallio.bsky.social

Talouden kasvunäkymät kohentuneet alkuvuonna 2024

- Palvelut vetävät maailmantalouden kasvua, kasvunäkymä toistaiseksi vakaa, Euroalue toipunut (hitaasti)
- Suomen talouskasvu elpynyt.
- Kasvua vauhdittanut julkinen kulutus. Yksityinen kulutus sinnittelee. Kuluttajien ja yritysten luottamus toipunut hieman. Vienti vahvistunut. Investoinnit yhä laskussa.

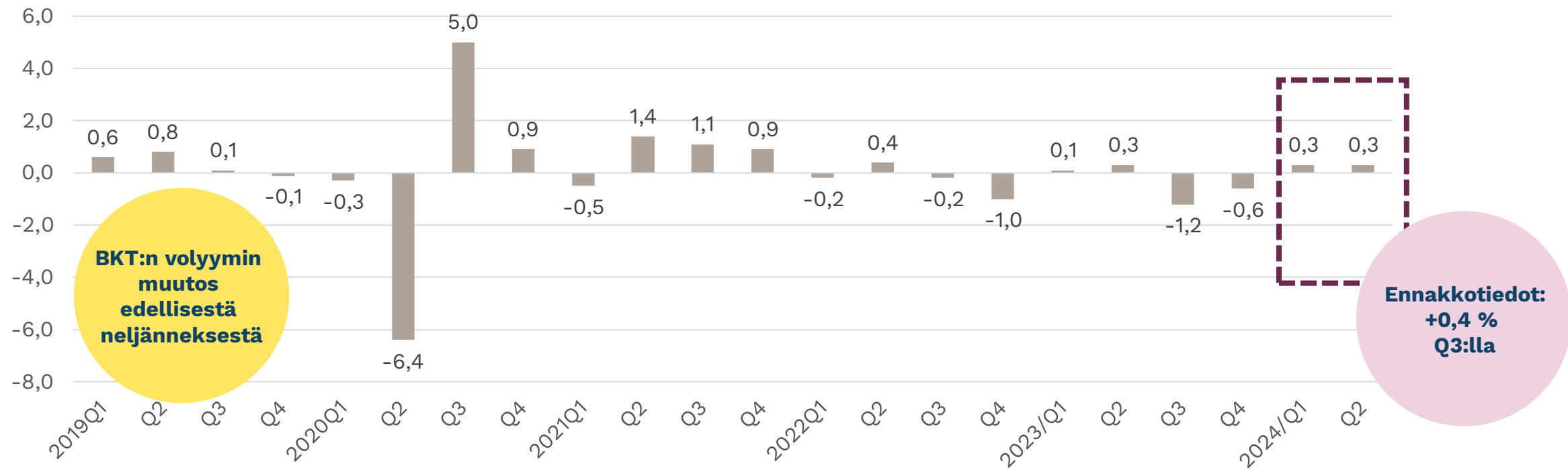
Ennakolliset tilastot 2024 tarkentuvat vielä

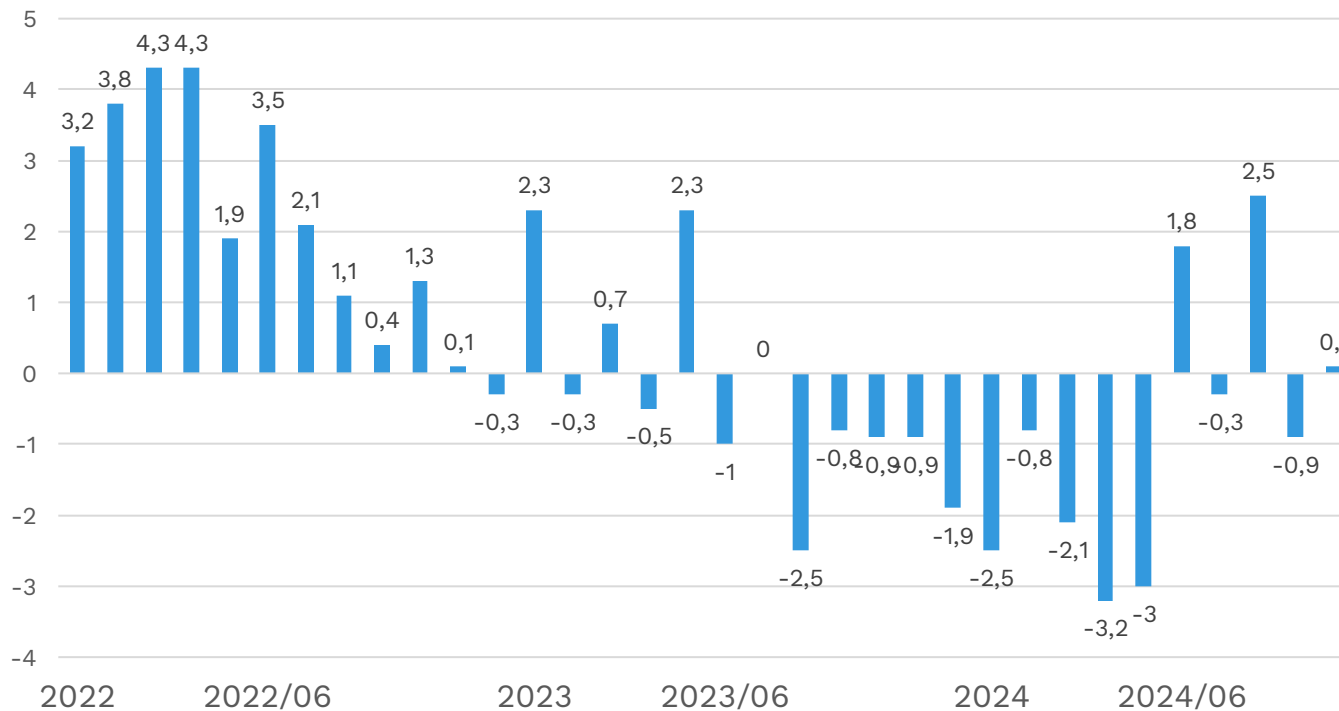
Lähde: Macrobond, StatFin, OP

Bruttokansantuote irtaantui teknisestä taantumasta 2024 alussa: käänne on hauras

volyymien muutos-%, kausitasoitettu ja työpäiväkorjattu aikasarja

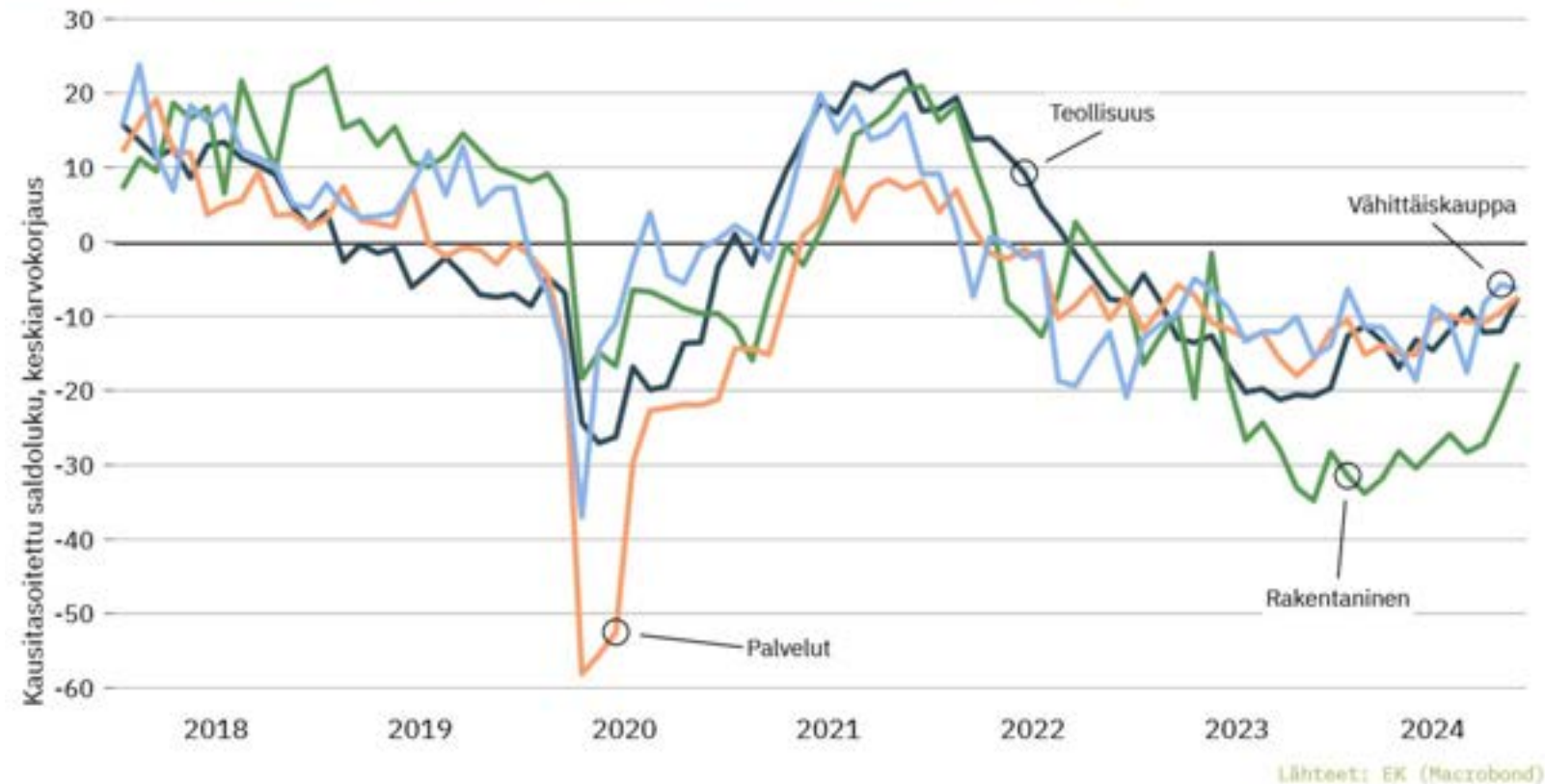
Pikaennakko: tuotannon kasvu sahaa nollan molemmin puolin

**Työpäiväkorjatun
tuotannon muutos
edellisestä
vuodesta**

Yritysten luottamus matalalla, mutta hienoista vahvistumista nähtävissä

Elinkeinoelämän luottamusindikaattorit keskiarvokorjattuina

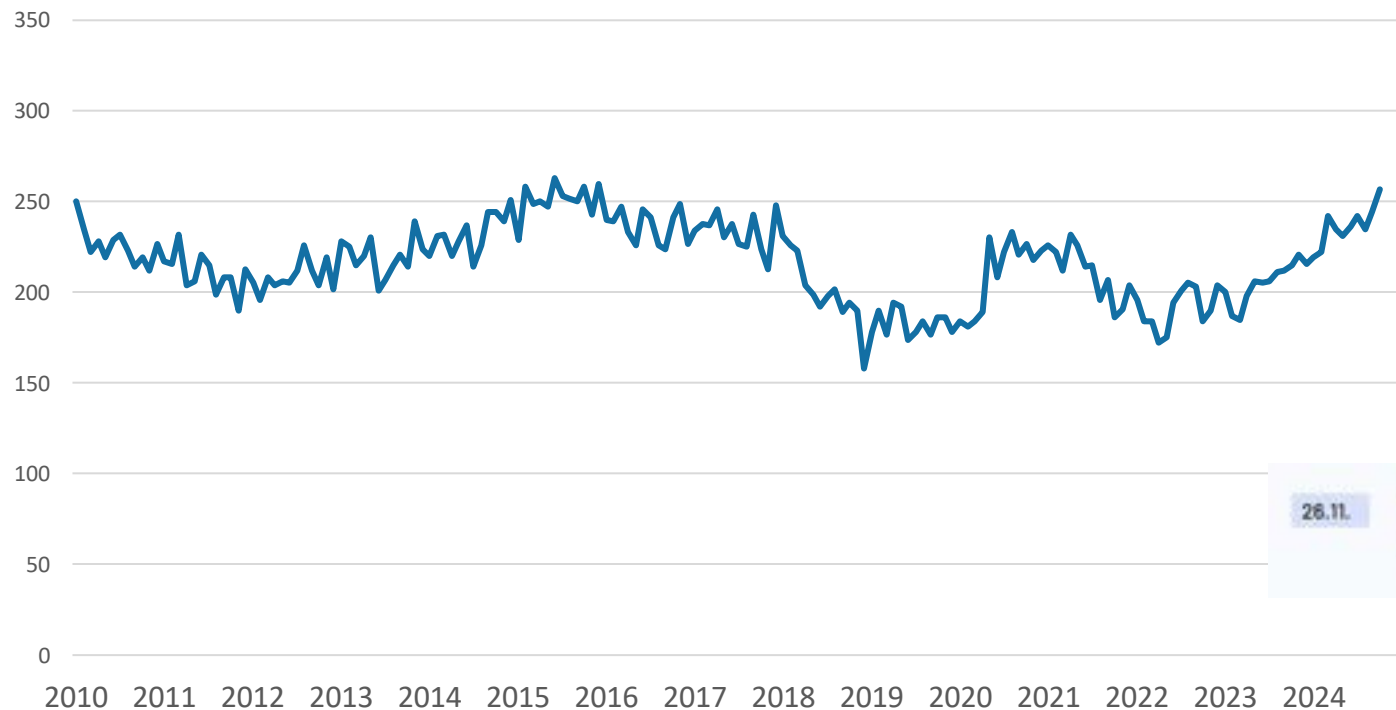

Mutta...

Työttömät

tuhatta henkeä, kausitasoitettu sarja

**Työttömyys
lisäntynyt
vuoden 2023 lopusta
noin 40 000
hengellä.**

28.11.

**Työllisiä vähemmän ja työttömiä enemmän
lokakuussa 2024 verrattuna vuoden takaiseen**
Tiedote

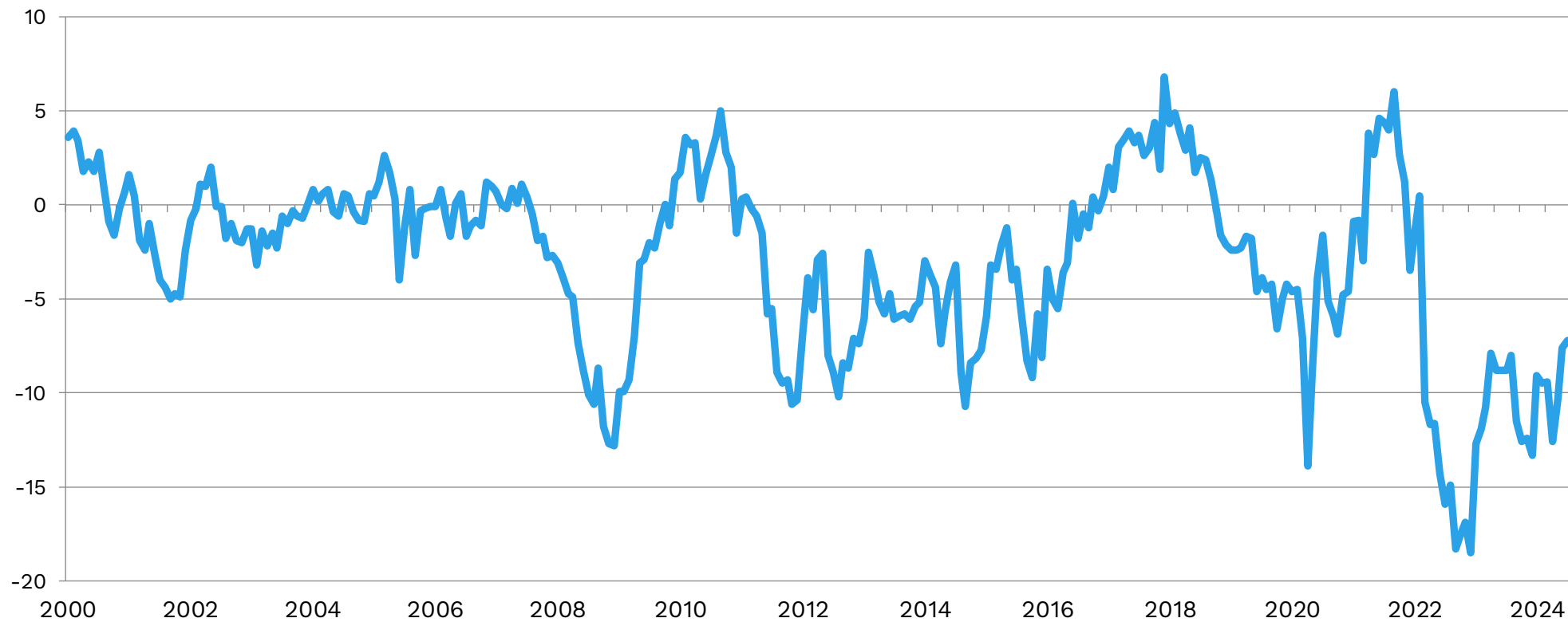
Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus 27.11.2024

Uusien avoimien työpaikkojen määrä väheni

Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin lokakuun aikana 27 300 eli 26 700 vähemmän kuin edellisen vuoden lokakuussa. Kaikkiaan lokakuussa oli avoinna 51 300 työpaikkaa, mikä on 50 700 vähemmän kuin vuosi sitten.

Kuluttajien luottamus edelleen heikkoa

(Luottamusindikaattori: Oma talous nyt, oma talous 12 kk:n kuluttua, Suomen talous 12 kk:n kuluttua, rahankäyttö kestotavaroihin)

Maailmantalous | Eurooppa tulee kärsimään Trumpin tulleista, sanovat ekonomistit

26.11. 16:06

BLOGI

Euroopan taloudellinen riippuvuus Yhdysvalloista on kasvanut

19.11.2024 – Kansainvälinen talous, Rahoitusvakaus

Geopoliittiset jännitteet ovat olleet Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen korkeimmillaan yli kahteen vuosikymmeneen. Suurvaltojen kireät suhteet, Venäjän jatkuva aggressio ja pelko Lähi-Idän tilanteen kärjistymisestä voivat kaikki johtaa kehityskuluihin, joilla on merkittäviä vaikutuksia rahoitusvakauteen.

Sanna Kurronen @kurronens.bsky.social · 4d

Hyvä WSJ:n juttu:

Trumpin öljymogulikaverit eivät halua lisätä tuotantoa vaan hidastaa vihreää siirtymää ja mm. viedä vapaammin LNG:tä Eurooppaan. -> USA:ssa hinnat eivät laske vaan ennemmin nousevat.

Trump's Oil and Gas Donors Don't Really Want to 'Drill, Baby, Drill'
www.wsj.com/business/ene...

Trump's Oil and Gas Donors Don't Really Want to 'Drill, Baby, Drill'

Fossil-fuel tycoons helped return Donald Trump to the presidency. Now, they are seeking to lock use of their products for years to come.

Näkymä 2024-2025

Kansantalouden ennusteet vuodelle 2024

Laitos	Julkaisu- ajankohta 2024	BKT, muutos %	Työttö- myys- aste, %	Ansiotaso- Indeksi, muutos, %	Inflaatio, %
Euroopan komissio	marraskuu	-0,3	8,2
OP	lokakuu	-0,5	8,2	3,0	1,7
VM	syyskuu	-0,2	8,0	2,9	1,8
Labore	syyskuu	-0,2	8,4	4,0	1,9
ETLA	syyskuu	-0,4	8,0	3,2	1,6
PTT	syyskuu	-0,6	8,4	3,6	2,0
Suomen Pankki	syyskuu	-0,5	8,3	3,4*	1,8*
Handelsbanken	syyskuu	-0,2	8,1	3,0	1,8
Nordea	syyskuu	-0,5	8,2	2,9	1,6
Danske Bank	syyskuu	-0,4	8,3	3,0	1,9
Kuntarahoitus	syyskuu	-0,3	8,2	..	1,9
Hypo	kesäkuu	-1,0	8,5	2,5	1,5
Akava Works	kesäkuu	-0,4	8,0	3,5	1,9
OECD	toukokuu	-0,4	8,0

Kansantalouden ennusteet vuodelle 2025

Laitos	Julkaisu- ajankohta 2024	BKT, muutos %	Työttö- myys- aste, %	Ansiotaso- Indeksi, muutos, %	Inflaatio, %
Euroopan komissio	marraskuu	1,5	7,9
OP	lokakuu	2,0	7,9	3,2	1,6
VM	syyskuu	1,7	7,6	3,4	1,4
Labore	syyskuu	1,7	8,5	3,9	1,9
ETLA	syyskuu	1,4	7,6	3,2	1,3
PTT	syyskuu	1,1	8,2	3,8	2,4
Suomen Pankki	syyskuu	1,1	8,1	2,9*	1,4*
Handelsbanken	syyskuu	1,5	7,6	3,0	1,7
Nordea	syyskuu	1,5	8,0	3,1	1,4
Danske Bank	syyskuu	1,8	8,0	3,0	1,5
Kuntarahoitus	syyskuu	2,0	7,8	..	1,9
Hypo	kesäkuu	2,0	8,0	3,0	2,0
Akava Works	kesäkuu	1,6	7,5	3,0	1,6
OECD	toukokuu	1,9	7,7

Suomen julkisen talouden tila vuonna 2025

Laitos	Julkaisu- ajankohta 2024	Julkiset menot %/BKT	Veroaste, %/BKT	Julkinen ali/ylijäämä %/BKT	Julkinen velka %/BKT
Euroopan komissio	marraskuu	-3,0	84,7
OP	lokakuu	-3,0	83,3
VM	syyskuu	57,4	42,2	-3,2	84,0
Labore	syyskuu	56,4	42,0	-	81,4
ETLA	syyskuu	56,9	42,1	-3,0	82,0
Handelsbanken	syyskuu	-3,3	80,1
Nordea	syyskuu	-2,9	82,4
Danske Bank	syyskuu	-3,5	81,8
Hypo	kesäkuu	-3,1	82,5
Suomen Pankki	kesäkuu	57,2	42,2	-3,3	82,6
Akava Works	kesäkuu	-2,9	80,3
OECD	toukokuu	-3,4	80,0

Muita ennusteita

Kuntien eläkemaksut ja ennuste 2026-2027

Prosenttia kuntien palkkasummasta	2023	2024	2025	2026*	2027*
Työansiopohjainen eläkemaksu (kaikilla jäsenyhteisöillä sama)	23,50	23,60	23,70	23,60	23,50
Työkyvyttömyyseläkemaksu, keskimäärin (jäsenyhteisökohtainen)	0,90	0,80	0,70	0,80	0,90
Palkkaperusteinen eläkemaksu yhteensä	24,40	24,40	24,40	24,40	24,40
Palkkaperusteinen maksu sisältää työntekijän eläkemaksun:					
17-52 -vuotiaat ja 63-67 vuotiaat	7,15	7,15	7,15	7,30	7,30
53-62 -vuotiailta	8,65	8,65	8,65	7,30	7,30
Työntekijän eläkemaksu keskimäärin (Keva)	7,52	7,52	7,52	7,30	7,30
Tasausmaksu, kuntien** maksut suhteessa kuntien palkkasummaan	3,78	3,54	3,05	3,05	3,05
KUNTIEN MAKSUT KEVALLE	28,19	27,94	27,45	27,45	27,45

Kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksuja

prosenttia maksun perusteena olevasta palkasta

MAKSU	2023	2024	2025	2026*	2027*
Sairausvakuutusmaksu	1,53	1,16	1,87	1,84	1,83
Työttömyysvakuutusmaksu	2,06 ^{a)}	1,09 ^{b)}	0,80 ^{c)}	0,80 ^{d)}	0,80 ^{d)}
Kuntien eläkemaksu yhteensä, keskimääräinen työnantajan osuus	20,66	20,42	19,93	20,15	20,15
Työnantajan osuus palkkaperusteisesta ^{e)} eläkemaksusta	16,88	16,88	16,88	17,10	17,10
Kuntien tasausmaksut ^{f)} , (suhteutettu palkkasummaan)	3,78	3,54	3,05	3,05	3,05
Valtion eläkejärjestelmän kuntasektorin maksu, keskimääräinen työnantajan osuus	16,38	16,43	16,50	17,23	17,24
Muut erät (keskimäärin)	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
KUNTIEN MAKSUT KESKIMÄÄRIN	24,78	23,21	23,16	23,4	23,4
Maksumuutos, %-yksikköä ed. vuodesta		-0,76	-0,05	+0,2	0
Kevassa vakuutetujen keskimääräinen eläkemaksu	7,52	7,52	7,52	7,30	7,30

- a. 0,52 % palkkasumman ensimmäiseen 2 251 500 euroon asti
- b. 0,27 % palkkasumman 2 337 000 euroon asti
- c. 0,20 % palkkasumman 2 455 500 euroon asti
- d. Palkkasummarajan ylittävältä osalta. Rajan alla maksu olisi 0,20 %.
- e. Palkkaperusteinen eläkemaksu on kokonaiseläkemaksu (viime vuodet TyEL-tasoinen), joka sisältää työnantajan ja työntekijän eläkemaksun sekä työkyvyttömyyseläkemaksun.
- f. Kunnilta ja hyvinvointialueilta perittävä tasausmaksu säädettiin vuonna 2023. Kuntien osuus tasausmaksulla kerättävästä euromäärästä on 48,7 %. Taulukossa kunnilta kerättävä summa on suhteutettu kuntien palkkasummaan. **Työnantajakohertainen maksu kannattaa hakea Kevan verkkopalvelusta.**

* ennuste

Kuntien hintaindeksi nousee lähivuosina reilut kolme prosenttia

Peruspalvelujen hintaindeksiennuste

Vuonna 2024	+2,1 %
Vuonna 2025	+3,4 %
Vuonna 2026	+3,3 %
Vuonna 2027	+3,2 %
Vuonna 2028	+2,7 %

3,2 %

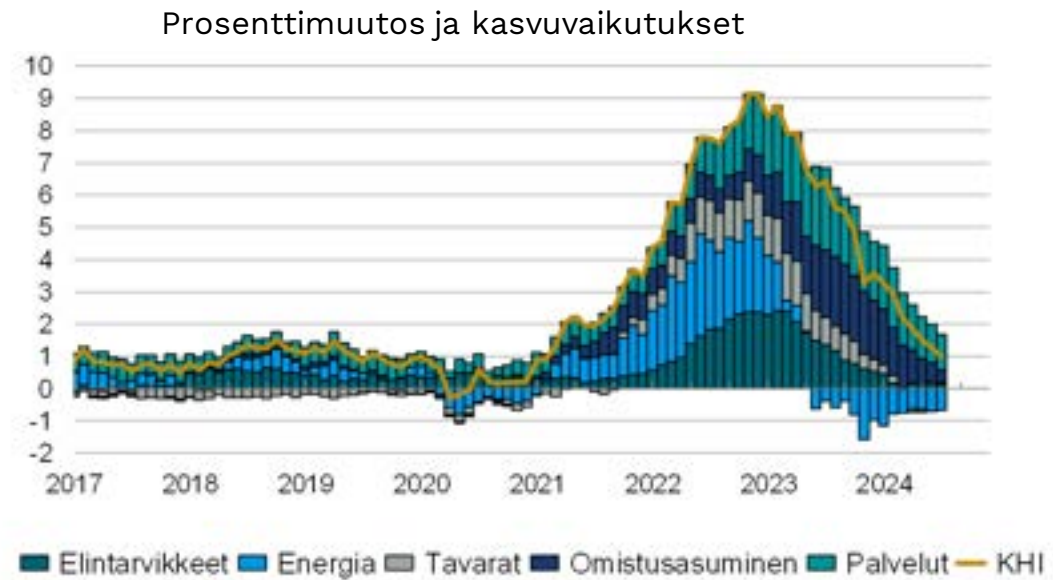
Peruspalvelujen
hintaindeksin nousu
keskimäärin
2025-2028

Kuluttajahintojen nousu hidastuu. Hintataso jää korkealle

kesken

Inflaatioennuste (vuosimuutos)

Vuonna 2024	+1,8 %
Vuonna 2025	+1,4 %
Vuonna 2026	+1,3 %
Vuonna 2027	+1,8 %
Vuonna 2028	+2,0 %

”Kaikkien välillisten veromuutosten suora vaikutus inflaatioon on vuosina 2024-2026 kululatiivisesti noin 0,9 prosenttiyksikköä.”

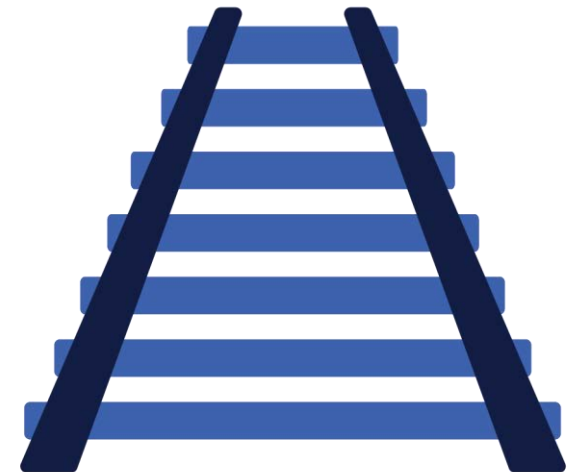
Lyhyet korot laskevat, pitkät pysyvät vakaana

Lyhyet korot (eurobor 3 kk)

Vuosi 2024	3,7 %
Vuosi 2025	2,5 %
Vuosi 2026	2,0 %
Vuosi 2027	2,0 %
Vuosi 2028	2,0 %

Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v)

Vuosi 2024	+2,9 %
Vuosi 2025	+2,7 %
Vuosi 2026	+2,7 %
Vuosi 2027	+2,6 %
Vuosi 2028	+2,6 %

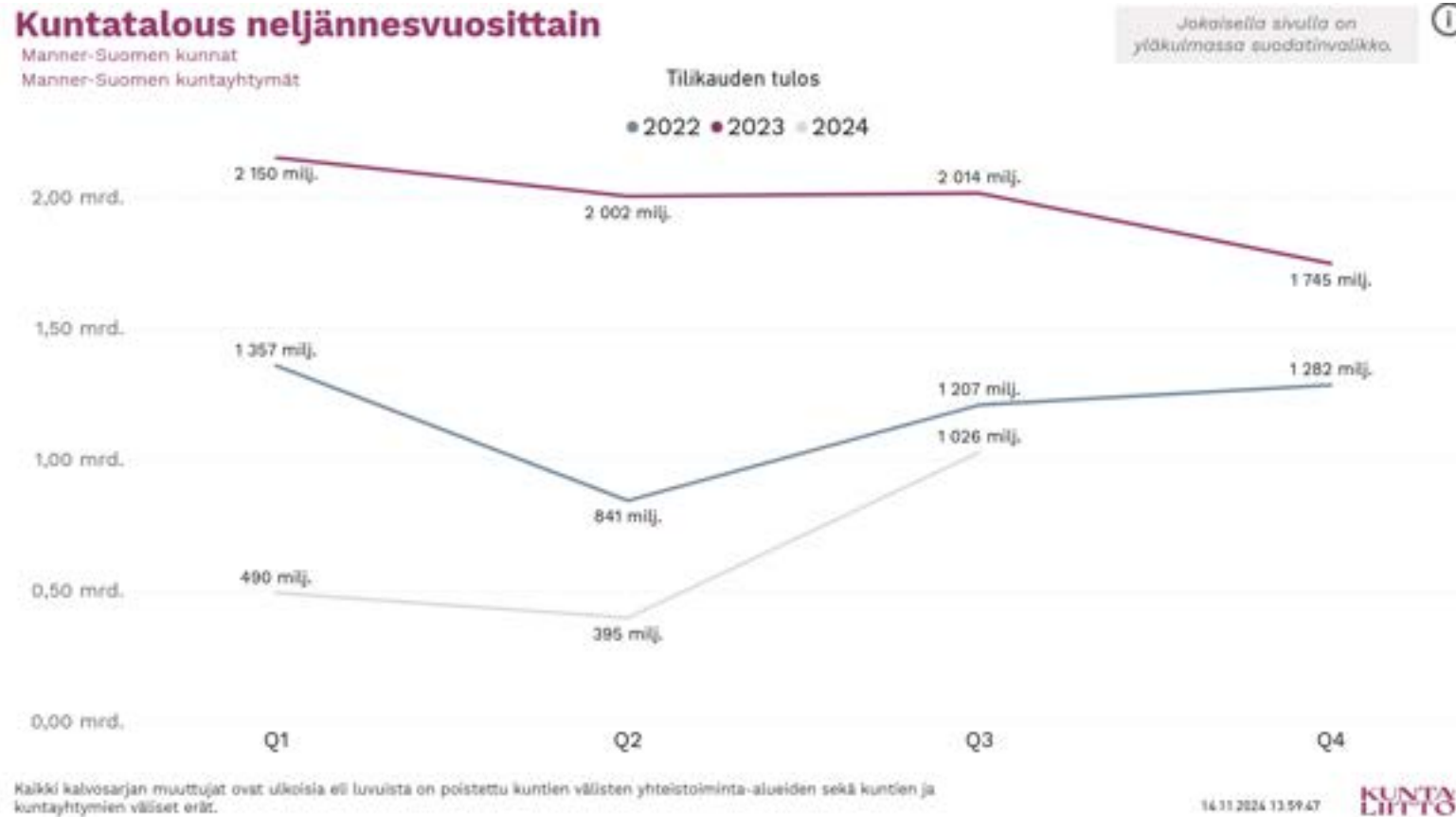
**Lisää
Pääekonomistin
palstalla:**

www.Kuntaliitto.fi

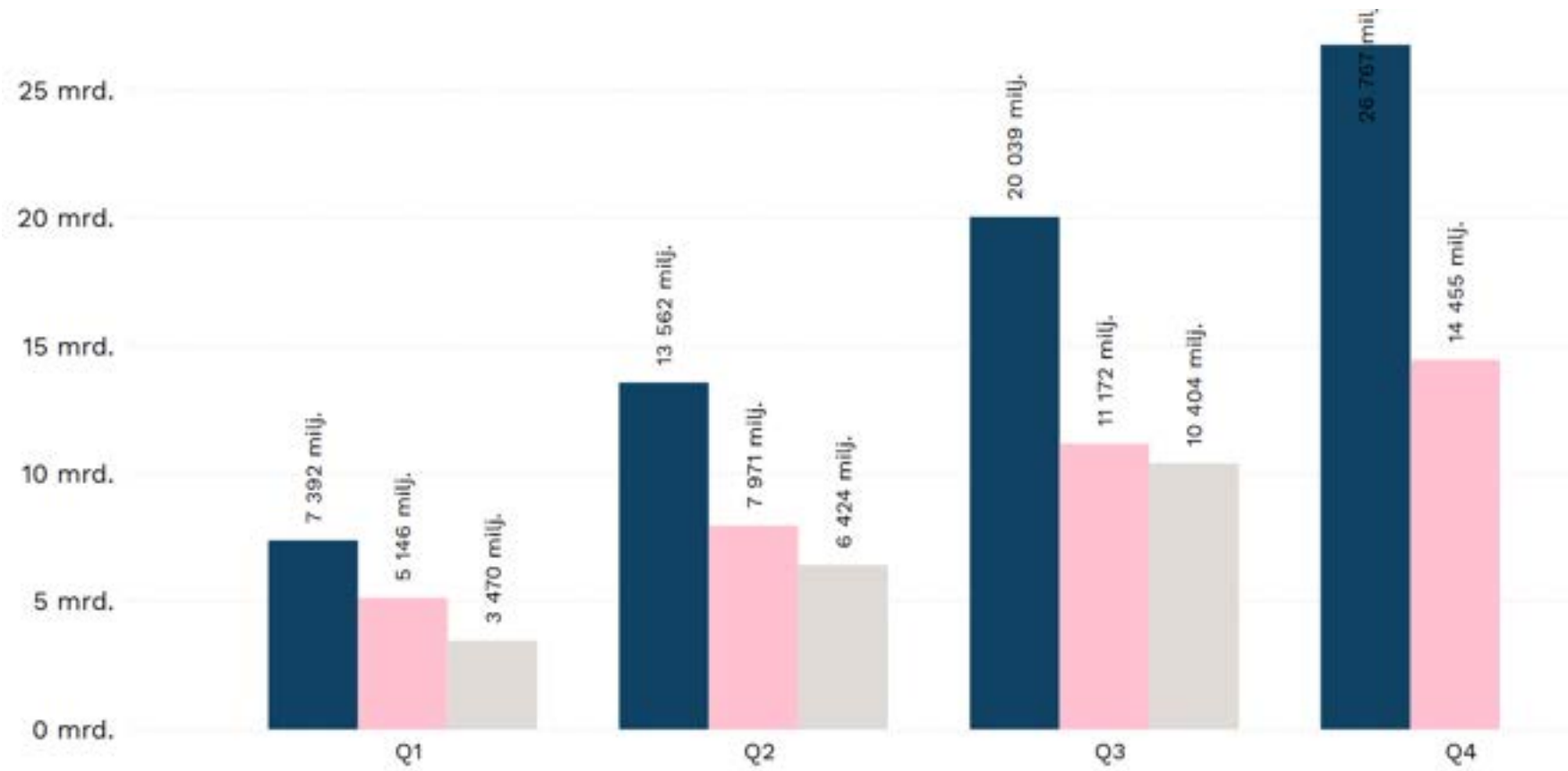
Ajankohtaista kuntataloudesta: neljännesvuositilastot

Ennakkotilasto: Talouden tila toipunut 2024 kesän jälkeen

kunnat ja kuntayhtymät tammi-syyskuussa 2024 (Q3)

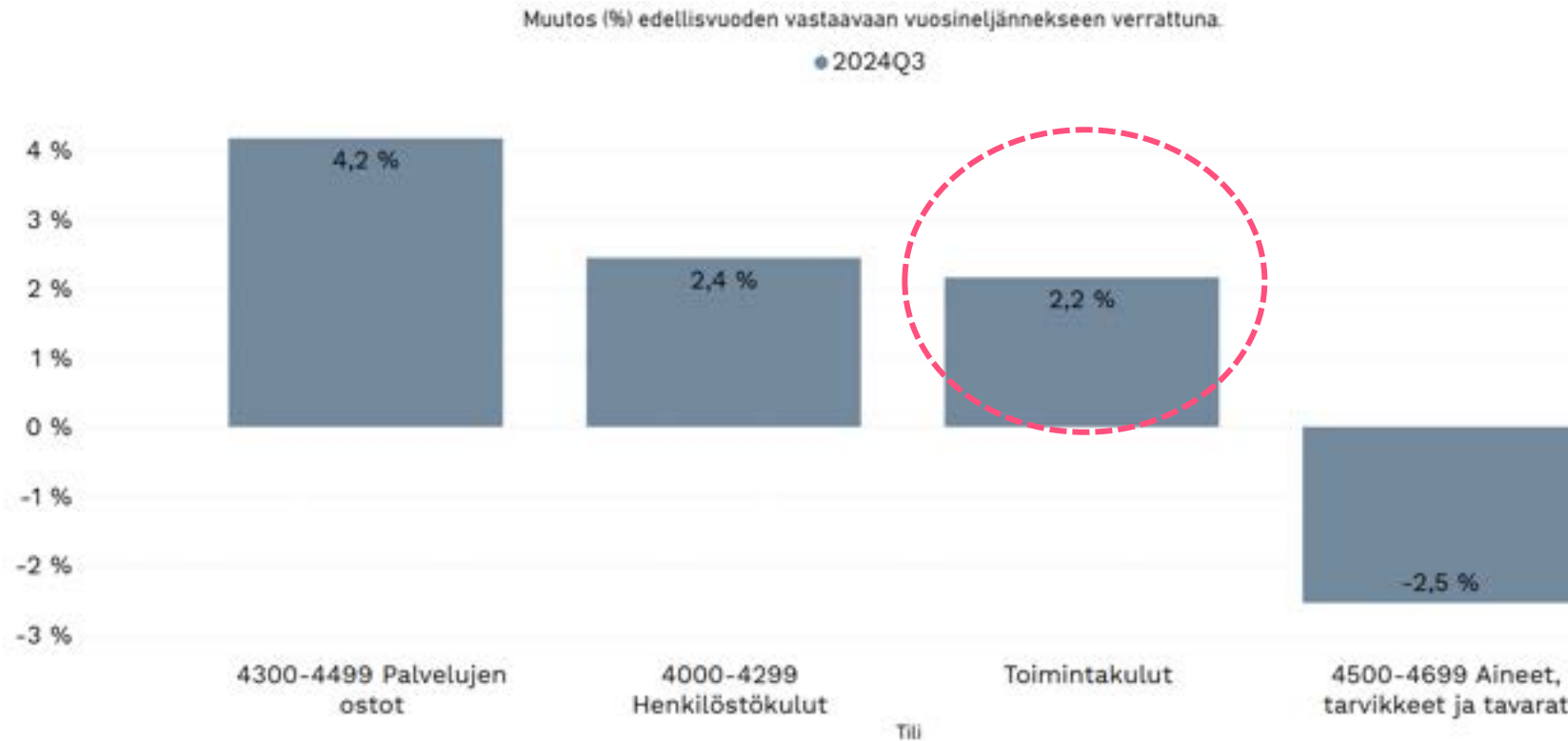

Kuntien verotulot kehittyneet odotetusti

21.11.2024 9.18.10

Kuntien menokasvu on hidastunut kuluvan vuoden 2-3. vuosineljänneksillä

Muutos-%: muutos edellisen vuoden vastaavaan kvartaalin verrattuna. Luvut lasketaan aina kumulatiivisina, joten esimerkiksi Q3:sen muutos tarkoittaa kyseisen vuoden tammi-syyskuun arvoa suhteessa edellisvuoden tammi-syyskuun arvoon.

21.11.2024 9.18.10

Sopeutustoimet tulevat parantamaan kuntatalouden ennustetta

**Valtion
talousarvioesityksen
käsittely etenee
eduskunnassa**

Valtion keskeisimmät kuntalinjaukset vuonna 2025

- Kuntien valtionosuuksiin kohdistuu sote-uudistuksesta johtuen pysyvä vähennys (501 milj. €), jonka vaikutusta lievennetään 277 miljoonalla eurolla.

Black Friday -menetyksen kompensointi

- Yhden %-yksikön indeksijarru
- Kuntien norminpurku
- Kuntien kotoutumiskorvaukset
- Ammatillinen koulutus
- OKM:n valtionavustukset

Leikkauksia kuntien valtionrahoitukseen

TE-uudistus ja kotoutumislain uudistus liikkeelle

- TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille **uutena tehtävänä**. Kuntien valtionosuuteen osoitetaan +607 milj. euroa (palvelut) ja +216 milj. euroa (työttömyysturvan laajennus). Raha yleiskatteellista.
- Uudistuksen rahoitus ei ole täysimääräinen.

Kuntaverojen efektiivisyys lisääntyy

- Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys poistuu, mutta verotulomenetysten kompensatiot pienenevät vastaavasti (lisää tuloveroa, pienentää kuntien valtionosuuksia 329 milj. euroa)
- Yhteisvaikutus neutraali

Esimerkki: Kevään 2024 kehysriihessä esitettiin momentilla 32.50.30 (koto-korvaukset) korvausajan lyhentämistä toimeentulotukikustannuksiin -> säästöä valtiolle 58 milj. €

Kehysriihen säästöesitys muuttui:

1. Luopuminen perustoimeentulotuesta maksettavista korvauksista kunnille
2. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvausajan lyhentäminen 3 vuodesta 1 vuoteen
3. Leikkaukset kuntien laskennallisiin korvauksiin

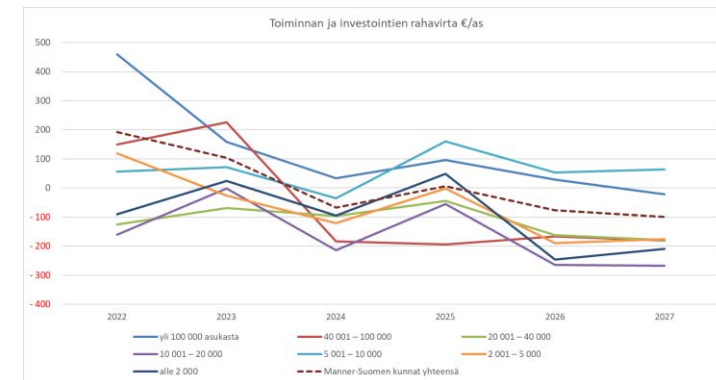
HE: ”Säästöillä ei ole suoraa vaikutusta julkiseen talouteen vaan sen kautta pyritään edistämään ensisijaisesti valtion säästötavoitteita.”

	2025	2026	2027	2028	Yhteensä
Vaikutukset kuntiin					
Perustoimeentulotuen korvauksesta luopuminen	0	0	-49 000	-60 000	-109 000
Laskennallisten korvausten alentaminen	-60 000	-56 000	0	0	-116 000
Lisäys laskennalliseen korvaukseen			19 000	44 000	63 000
Vaikutukset kuntiin yhteensä	-60 000	-56 000	-30 000	-16 000	-162 000

Kiitos ja seuraava loppuvuonna vielä Pääekonomistin palstaa!

Minna Punakallio
Puh. 09 771 2095, 040 – 751 5175
minna.punakallio@kuntaliitto.fi
@MinnaPunakallio

**KUNTA
LIITTO**

Kuntien veroprosentit 2025

**Kuntien vuoden 2025 tulovero-
ja kiinteistöveroprosentit**

Taloustorstai

27.11.2024

Kuntaliiton Talousbarometrin tulokset viestivät merkittävästä veronkorotuspaineista

- Syksyn talousbarometri antoi odottaa kireitä veropäätöksiä kunnissa
- Syksyn 2024 barometrissä kuntien talousjohtajat arvioivat kuntansa talouden tilaa tällä hetkellä ja 12 kk kuluttua
- Arviot olivat vahvasti laskusuuntaisia ja tulevaisuuden näkymät heikkenivät erityisesti keskisuurissa kunnissa
- Sopeutustoimien tarve tiedostettiin valtaosassa vastanneista kunnista
- Kunnallisprosentin nostopainetta koettiin kaikenkokoisissa kunnissa
- Noin neljänneksessä vastaajakunnista katsottiin kunnallisveroon kohdistuvan yli 0,5 %-yksikön nousupaine
- Huomattava nousupaine kohdistui kyselyn mukaan erityisesti yli 100 000 asukkaan kuntiin

**Kunnan
tuloveroprosentti nousi
68 kunnassa.**

**Näissä kunnissa asuu
1,35 miljoonaa
suomalaista.**

**Tuloveroprosenttiaan
laski 4 kuntaa.**

**Manner-Suomen korkein tuloveroprosentti on
Pomarkussa (10,9 %)
ja matalin Kauniaisissa (4,7 %).**

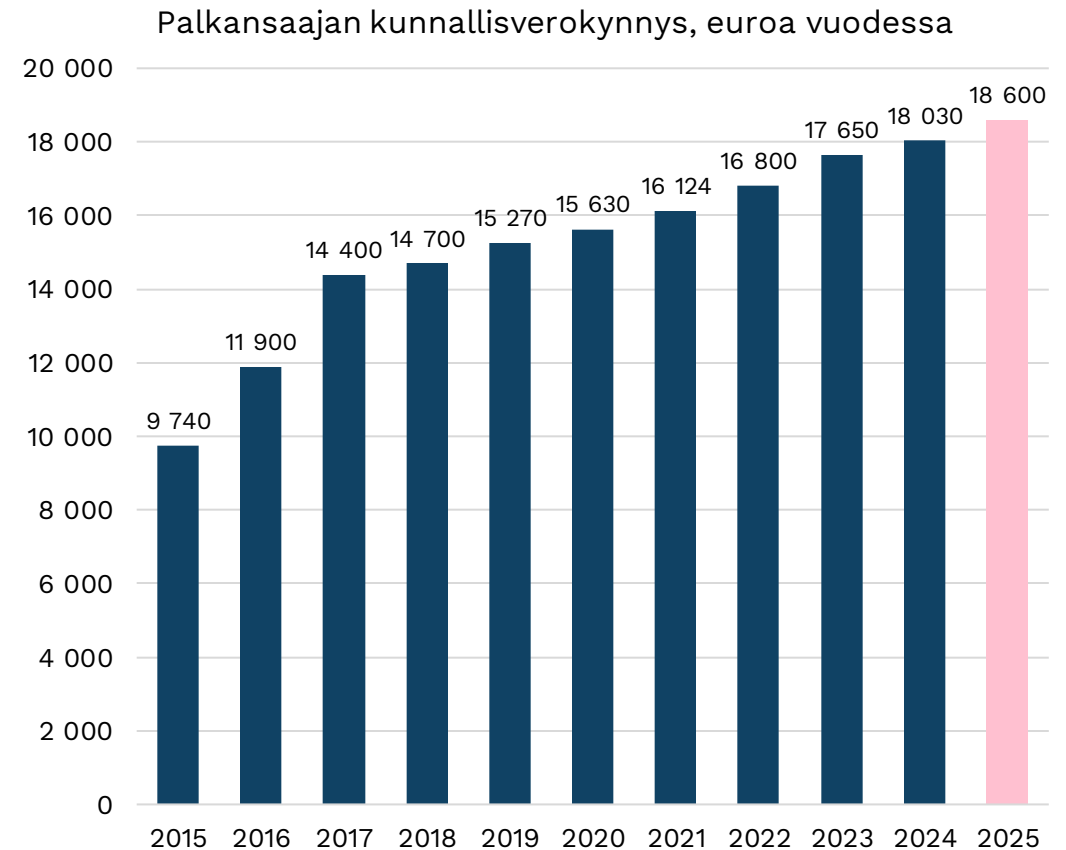
**Tuloveroprosentin painotettu keskiarvo
Manner-Suomessa on 7,54 %.**

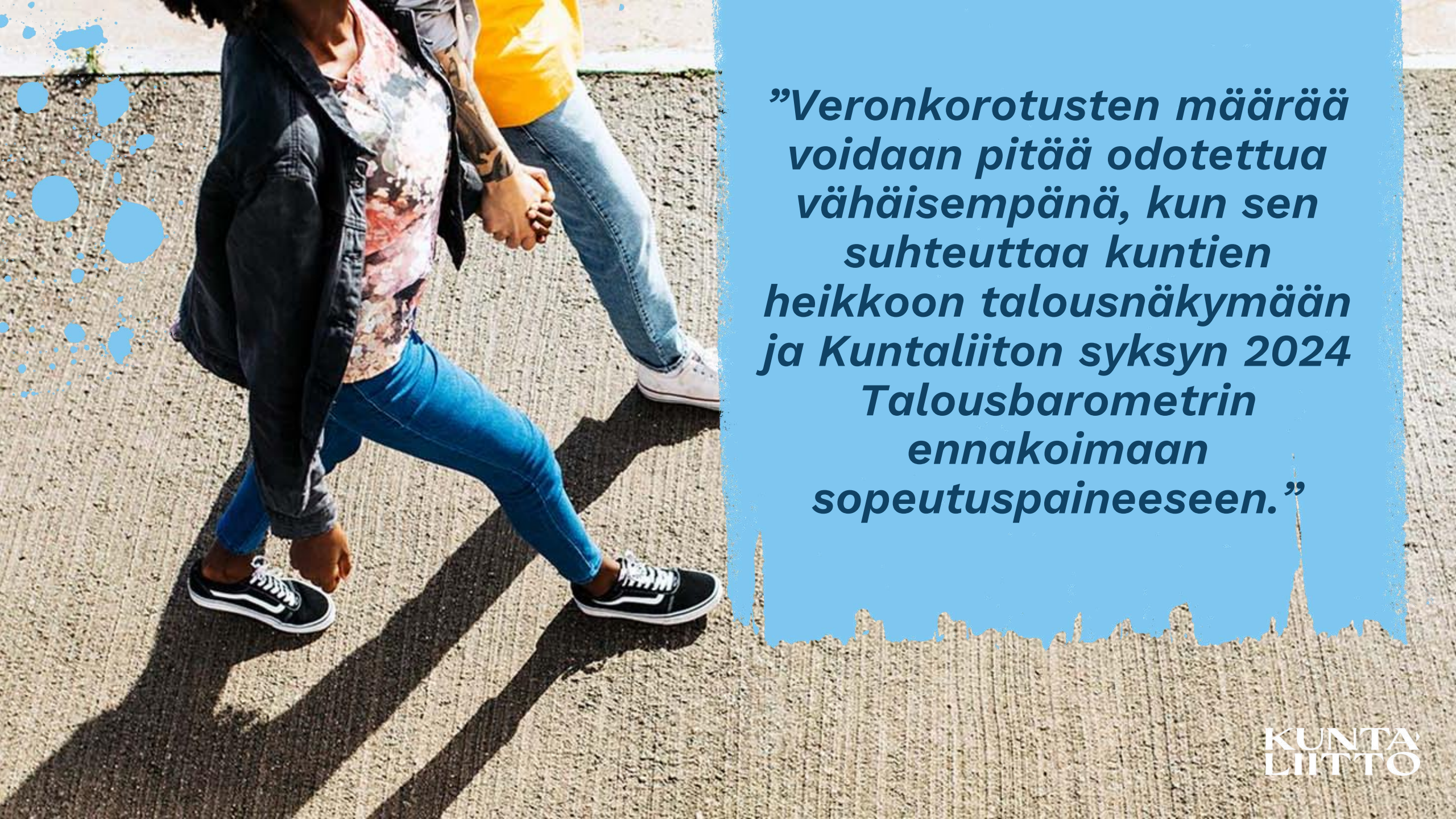
**Yhden prosenttiyksikön korotus
kunnan tuloveroprosenttiin tuottaa
Merijärvellä noin 130 €/asukas ja
Kauniaisissa noin 460 €/asukas.**

Kunnallisverokynnys nousee palkansaajalla 18 600 euroon vuonna 2025

- Kunnallisvero on **lievästi progressiivinen** vero erilaisten verovähennysten vuoksi. Aivan pienimmistä tuloista ei makseta kunnallisveroa lainkaan.
- **Kunnallisverokynnöksellä** tarkoitetaan tulorajaa, jonka jälkeen kuntalainen ryhtyy maksamaan kunnassaan tuloveroa.
- Kunnallisverokynnys on erilainen palkansaajilla, eläkeläisillä ja etuudensaajilla.
- Kunnallisverokynnys on noussut 2015-2025 jokaisena vuonna.

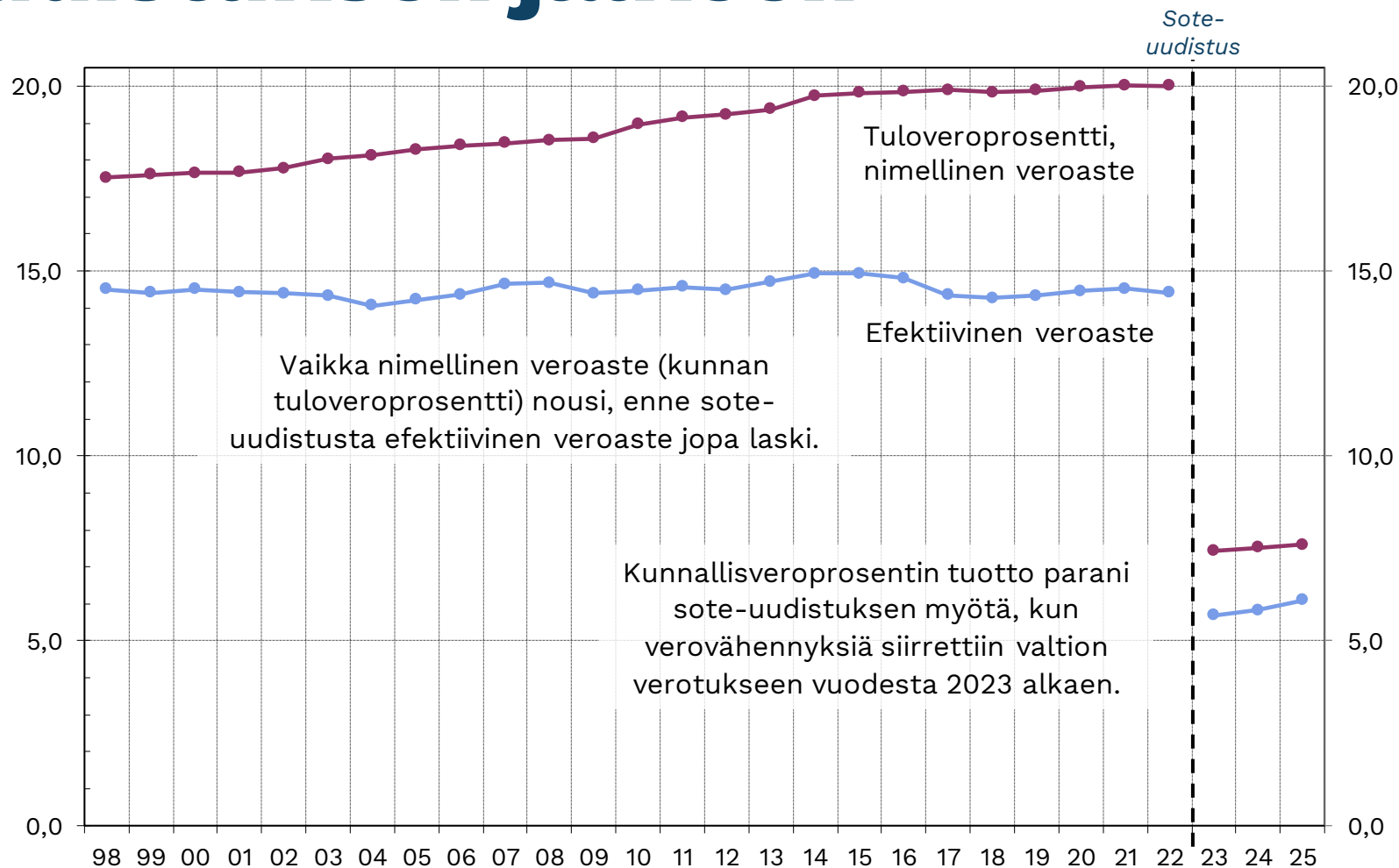

”Veronkorotusten määrää voidaan pitää odotettua vähäisempänä, kun sen suhteuttaa kuntien heikkoon talousnäkömään ja Kuntaliiton syksyn 2024 Talousbarometrin ennakoimaan sopeutuspaineeseen.”

Kunnallisveroprosentin tuotto parani sote-uudistuksen jälkeen

Ennen sotea (-2022):

Useat kunnat kompensoivat verotukseen tehtävien vähennysten korotusten vaikutusta nostamalla tuloveroprosenttiaan.

Tuloveroprosentti, nimellinen veroaste = kunnallisveroprosenttien painotettu keskiarvo

Keskimääräinen efektiivinen veroaste ansiotuloista = maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin

Päivitetty: 19.11.2024/Mehtonen

Lähde: Verohallinto, Kuntaliiton veroennustekehikko

Efektiiivisyys paranee edelleen vuonna 2025...

- Ansiotulovähennys poistuu vuoden 2025 tuloverotuksessa, vaikutus korvataan korottamalla työtulovähennystä
- Ansiotulovähennys tehdään tulosta, joten se kohdistuu työtulovähennystä enemmän kunnallisveroon sen tuottoa heikentävästi
- Ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä siirtää vähennysten painopistettä kunnallisverotuksesta valtionverotukseen parantaen kunnallisverotuksen efektiiivisyyttä
- At-vähennys korvataan työtulovähennyksellä mitoittaen keskimääräisen kunnallisvero-%:n mukaan – verotus kiristyy hieman korkeamman veroprosentin kunnissa ja vastaavasti kevenee matalamman veroprosentin kunnissa
- Lisäksi eläketulojen verotusta kiristetään supistamalla eläketulovähennystä noin 150 M€:lla

Kuntien tuloveropäätökset 2025

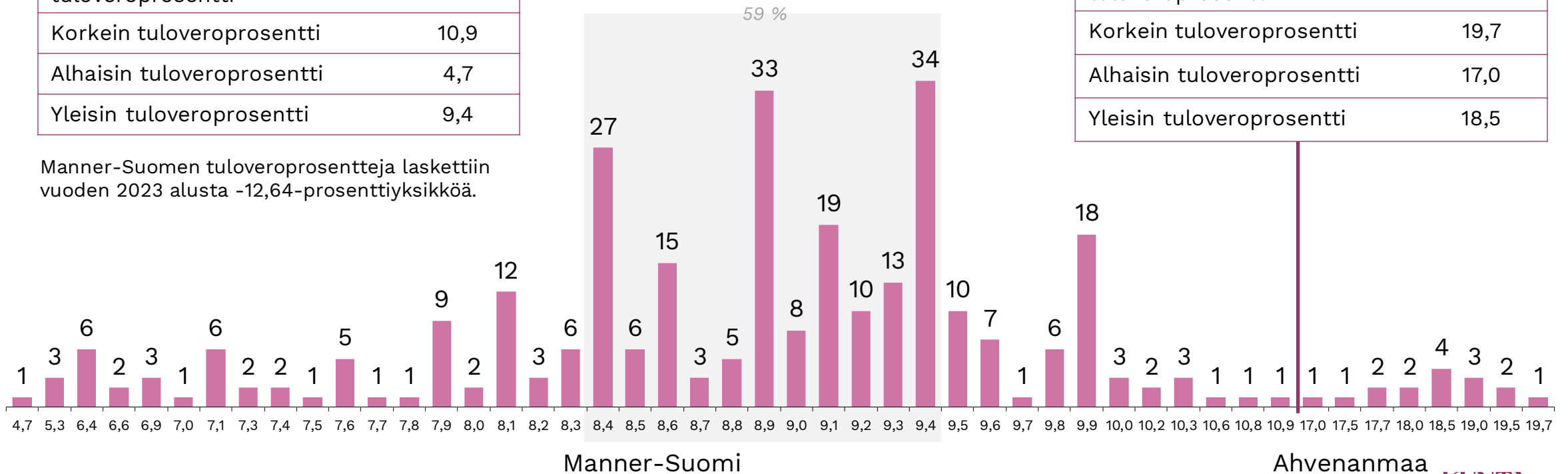
Valtaosa kuntien tuloveroprosenteista on 8,4 ja 9,4 prosentin välillä

Kuntien lukumäärät 2025 tuloveroprosentin mukaan Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla.

Manner-Suomi	%
Keskimääräinen tuloveroprosentti	7,54
Korkein tuloveroprosentti	10,9
Alhaisin tuloveroprosentti	4,7
Yleisin tuloveroprosentti	9,4

Manner-Suomen tuloveroprosentteja laskettiin vuoden 2023 alusta -12,64-prosenttiyksikköä.

Ahvenanmaa	%
Keskimääräinen tuloveroprosentti	17,69
Korkein tuloveroprosentti	19,7
Alhaisin tuloveroprosentti	17,0
Yleisin tuloveroprosentti	18,5

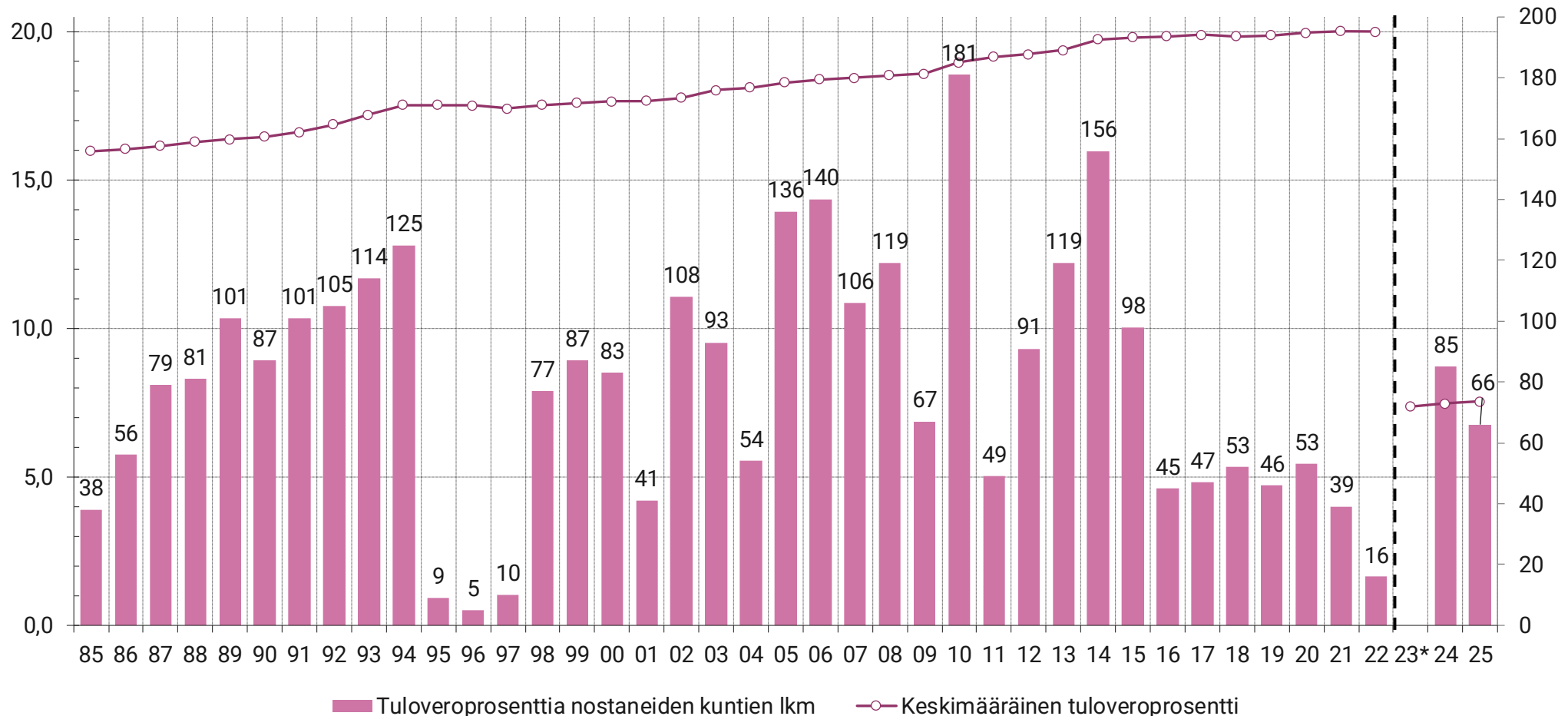
Tietoja kuntien tuloveroprosenteista vuosilta 2014-2025

Vuosi	Keskimääräinen tulovero-%			Tuloveroprosenttia muuttaneiden kuntien lkm		Korkein ja alhaisin tuloveroprosentti	
	painotettu	muutos %-yks.	arit. keskiarvo	nosti	laski	korkein	alhaisin
2014	19,74	0,36	20,36	156	0	22,50	16,50
2015	19,82	0,08	20,53	98	0	22,50	16,50
2016	19,85	0,03	20,60	45	3	22,50	16,50
2017	19,90	0,05	20,67	47	14	22,50	16,50
2018	19,84	-0,06	20,76	53	6	22,50	16,50
2019	19,88	0,04	20,84	46	5	22,50	16,50
2020	19,96	0,08	20,92	53	7	23,50	16,50
2021	20,01	0,06	20,98	39	4	23,50	16,50
2022	20,00	0,00	21,00	16	12	23,50	16,50
2023*	7,37	-12,64	8,50	0	293	10,86	4,36
2024	7,47	0,10	8,67	85	42	10,8	4,4
2025	7,54	0,07	8,77	66	4	10,9	4,7

Keskimääräinen kunnan tuloveroprosentti on pysynyt ennallaan noin 10 vuotta maltillisten kuntaveromuutosten vuoksi

Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti sekä tuloveroprosenttia nostaneet kunnat 1985-2025

*) Vuodesta 2023 lähtien tiedot sisältävät vain Manner-Suomen kuntien tiedot. Manner-Suomen kuntien veroprosentteja laskettiin sote-uudistuksen vuoksi - 12,64 %-yksikköä. Aiemmat vuodet koko maan (ml. Ahvenanmaa) tietona.

Tuloveroprosentit maakunnittain 2025

Verotettavilla tuloilla laskettu painotettu tuloveroprosentin keskiarvo maakunnittain vuonna 2025

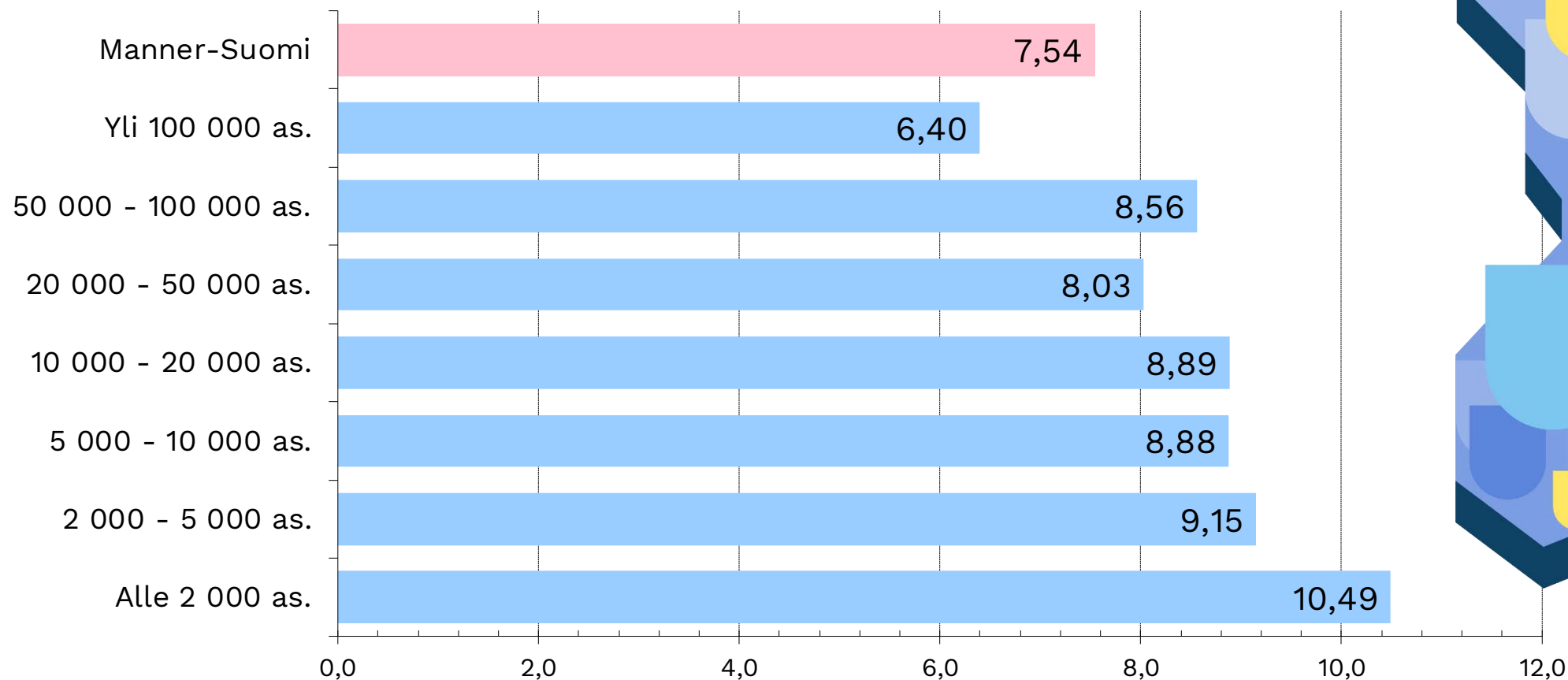

Koko maan (ml. Ahvenanmaan kunnat) keskimääräinen tuloveroprosentti on 7,59 %.

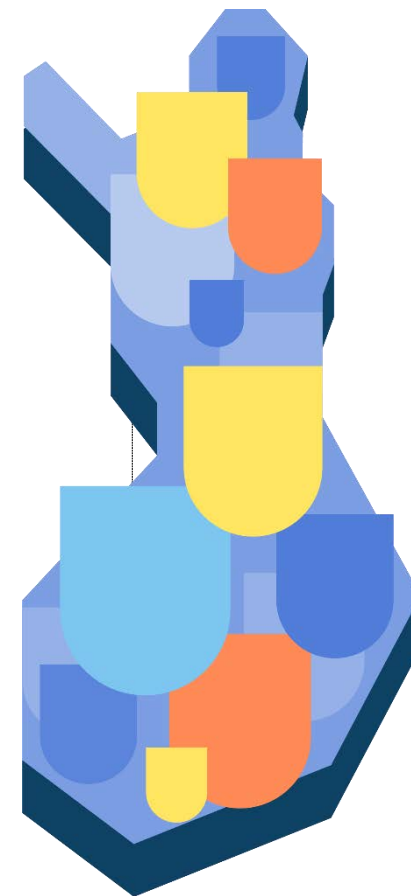
Ahvenanmaan maakunnan tuloveroprosentin painotettu keskiarvo on 17,69 %. Kyseisten kuntien tehtäviä tai tuloveroprosentteja ei leikattu sote-uudistuksessa 2023.

Manner-Suomen tuloveroprosentit kuntakokoluokittain 2025

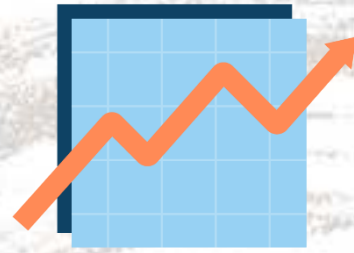
Verotettavilla tuloilla laskettu painotettu keskiarvo.

Koko maan (ml. Ahvenanmaa) keskimääräinen tuloveroprosentti on 7,59.

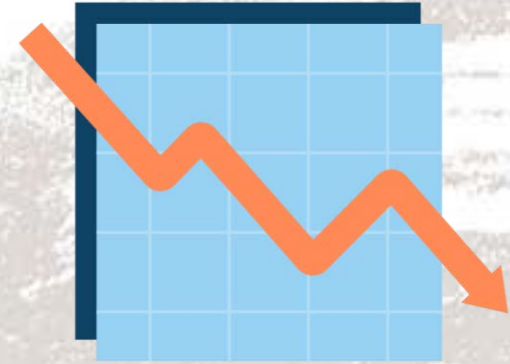

Tuloveron korotusten taustalla talouden sopeutuspaineet vuonna 2025

- Vuonna 2025 tuloveroprosenttiaan korottaa **68 kuntaa**. Korottajakunnissa asuu yhteensä reilut **1,35 miljoonaa kuntalaista**.
- Suurimmat tuloveroprosentin korottajakunnat ovat Oulu, Turku ja Jyväskylä. Suurten kaupunkien tuloveronkorotukset pääosin pienehköjä.
- Suurin korotus oli **1,2 prosenttiyksikköä**, joka tehtiin yhdessä kunnassa, **Kuusamossa**. Kymmenessä kunnassa korotettiin tuloveroa **1,0 prosenttiyksikköä**.
- Tyypillisin korotus on **0,3 prosenttiyksikköä**. Se tehtiin 15 kunnassa.
- **Korotusten taustalla vaikuttaneita syitä**
 - Kuntien kustannukset ovat kasvaneet odotettua voimakkaammin viime vuosina. Taustalla kuntien päätöksiä palvelujen laadun vahvistamista, hallituksen toimia, palkkojen nousu, inflaatio ym.
 - Kuluja lisäävät koulujen peruskorjausten ja uudisrakennushankkeiden sekä muiden rakennushankkeiden ja kunnallistekniikan investointien rahoittaminen.
 - Hallitus kohdistaa kuntien valtionosuusrahoitukseen useita leikkauksia ja takaisinperintöjä vuonna 2025.
 - Maanmyyntitulot ovat pienentyneet monissa kunnissa rakennusalan heikon suhdanteen myötä.
 - Palkansaajan noin 18 600 euron tuntumaan noussut kunnallisverokynnys (eli euromäärä, josta kunnallisveroa ryhdytään maksamaan) vaikuttaa kunnan verotuloihin pienissä kunnissa.

Kunnan tuloveroprosentin laskijoita vain vähän

- Veroprosenttiaan laskee 4 kuntaa: **Kittilä, Kivijärvi, Korsnäs ja Teuva**
 - Laskijoita huomattavasti vähemmän kuin kiristäjiä, muutokset pienempiä kuin kiristäjillä
- Veroprosentin laskun taustalla
 - Talouden tila ollut kunnassa viime vuodet vahva ja nyt korkeaksi koettua veroprosenttia halutaan keventää
 - Imagosyitä
 - Tahto houkutellessa kuntaan uusia asukkaita

Kiinteistöveropäätökset 2025

Kuntien kiinteistöverot vuonna 2025

Kuntien kiinteistöveroprosentti	Rakennukset	Maapohja ¹⁾	Vakituinen asunto	Muu kuin vakituinen asunto
Veroprosentin alaraja	0,93	1,30	0,41	0,93
Veroprosentin yläraja	2,00	2,00	1,00	2,00
Keskimääräinen veroprosentti 2025	1,15	1,31	0,51	1,24
Muutos, %-yksikköä	+0,00	+0,00	+0,00	+0,02
Nostajien lukumäärä	21	10	21	24
Laskijoiden lukumäärä	0	0	1	1
Kiinteistövero milj. euroa				
Laskennallinen arvio vuodelle 2024	774 milj. €	635 milj. €	733 milj. €	115 milj. €
Veroprosentin muutoksen laskennallinen vaikutus (milj. €)	+2,2 milj. €	+0,6 milj. €	+2,8 milj. €	+1,8 milj. €

1) Maapohjan korotettu alaraja koskee vain Manner-Suomen kuntia.

KUNTA LIITTO

Ajankohtaista kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaostosta

Taloustorstai 28.11.2024

Sari Korento

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston tuoreimmat yleisohjeet ja lausunnot

- Lausunto 145 rahaston pääomittamista koskevista kirjauksista rahastoa perustettaessa
- Lausunto 144 eräistä työvoimapalveluihin liittyvistä kirjanpitokysymyksistä
- Lausunto 143 HYVTES- ja SOTE-sopimusten palkkojen yhteensovittamiseen, palkkauksen kehittämiseen ja palkkausjärjestelmien käyttöönottoon liittyvien erien kirjaamisesta tilinpäätöksessä 15.10.2024 (hyvinvointialue)
- Lausunto 142 laskun tietojen muuttamisesta ilman hyvityslaskun laatimista
- Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta 1.10.2024
- Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta 29.10.2024

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta 29.10.2024

- Muutokset pääosin teknisluonteisia
- Lisätty kirjanpitolain soveltamisen rajaukset
- Soveltamisen ulkopuolelle rajattiin nyt kirjanpitolain 7 luvun säännökset kestävyysraportoinnista
- Säännökset voivat tulla kuitenkin sovellettavaksi kunnan tytäryhteisöissä

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta 1.10.2024

- Täsmennetty tase-erittelyjen laatimista koskevia ohjeita
- Taustalla kirjanpitolautakunnan lausunto tase-erittelyistä (KILA 2068/2024)

Lausunto 145 rahaston pääomittamista koskevista kirjauksista rahastoa perustettaessa

Perustaminen:

- Edellisiltä tilikausilta kertynyt ylijäämä tai osa siitä voidaan valtuuston päätöksellä siirtää oman rahaston pääomaan rahastoa perustettaessa
- Taseyksikön aloittavaa tasetta laadittaessa on mahdollista siirtää alkupääoma edellisten tilikausien ylijäämästä perustettavaan rahastoon taseen välisin siirroin

- Tuloja **ei ole** mahdollista kirjata **suoraan** omaan pääomaan sisältyvän rahaston lisäykseksi eikä menoja rahaston vähennykseksi
- Tulot esitetään tuloslaskelmassa tuottoina ja menot kuluina ja **niitä vastaavat rahastojen muutokset esitetään erikseen tuloksenkäsittelyerinä rahastojen muutoksina**
- Toimeksiantojen pääomia kuten **tiettyyn käyttötarkoitukseen saatuja lahjoituksia** tai perintöjä vastaavia pääomia **ei ole mahdollista siirtää oman pääoman rahastoon**

Lausunto 144 eräistä työvoimapalveluihin liittyvistä kirjanpito-kysymyksistä

Lausunnossa käsitellyt asiat:

- Rahoitus työvoimapalvelujen järjestämiseen (yleiskatteista valtionosuutta)
- Kunnille maksettavat valtion korvaukset
- Kuntien ja työllisyysalueiden sekä kuntien väliset maksuosuudet
- Kotitalouksille ja yhteisöille myönnettyt tuet ja avustukset
- Vuokrat
- Siirtyvä omaisuus
- Siirtyvien päätösten perusteella maksettavaksi tulevat tuet ja korvaukset
- Lomapalkkavelka
- Eriytetyn toiminnan tuloslaskelmakaava (liikelaitos ja taseyksikkö laatii tilinpäätöslaskelmat liikelaitoskaavoilla)

Valtion korvaukset TE-palvelut 2024 -uudistuksen muutuskulujen kattamiseen

- Valtio myöntää laskennallisen korvauksen Manner-Suomen kunnille TE-palvelut 2024 -uudistuksen toimenpanosta aiheutuviin muutuskustannuksiin. Korvaus maksetaan kertaluonteisesti loppuvuoden 2024 aikana. [Kunnilta ei edellytetä toteutuneiden muutuskustannusten todistamista.](#)
- Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon 2008/2020 ammatillisen koulutuksen julkisrahoituksen jaksottamisesta. Kirjanpitolautakunta toteaa, että aiemmista lausunnoista ilmenevien periaatteiden mukaisesti, että kirjanpitovelvolliselle myönnetyt [avustukset merkitään tuotoiksi sille tilikaudelle, jonka aikana kirjanpitovelvollinen on ne lopullisesti saanut.](#)
- Laskennallinen korvaus muutuskulujen kattamiseen **kirjataan tuloslaskelman riville Tuet ja avustukset avustuksen myöntämistilikaudelle.**

Siirtyvien päätösten perusteella maksettavaksi tulevat tuet ja korvaukset

- Valtio korvaa työvoimaviranomaisille siirtyvien päätösten perusteella maksettavaksi tulevat tuet ja korvaukset valtion talousarvion rajoissa siltä osin kuin ne kohdistuvat 1.1.2025 edeltävään aikaan.
- Työvoimaviranomaisena toimiva kunta tai kuntayhtymä kirjaa edellä mainitut 1.1.2025 edeltävään aikaan kohdistuvat ja maksamansa tuet ja korvaukset tilikauden aikaisina tapahtumina muuksi saamiseksi valtiolta.
- Kirjauksella ei ole vaikutusta työvoimaviranomaisen tuloslaskelmaan.

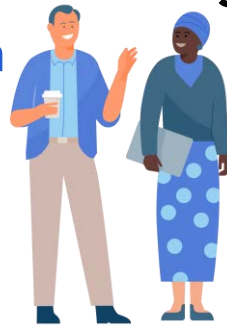
Kuntien ja työllisyysalueiden sekä kuntien väliset maksuosuudet

- Työllisyysalueena toimivat vastuukunnat ja kuntayhtymät merkitsevät sopimus- ja jäsenkunnille myymänsä palvelut tuloslaskelman riville **Myyntituotot**
- Sopimus- ja jäsenkunnat merkitsevät TE-palvelujen maksuosuudet työllisyysalueena toimivalta kunnalta tai kuntayhtymältä Muiden palvelujen ostoihin/**Muihin yhteistoimintaosuuksiin**
- Kunnat ovat voineet sopia muiden palvelujen tuottamisesta vastuukunnan lisäksi esimerkiksi sopimuskuntien välillä tai siten, että sopimuskunta tuottaa tukipalveluja vastuukunnalle.
- **Palvelujen ostot** kirjataan niiden **luonnetta** vastaavaan menolajiin.

Lomapalkkavelka

Valtiolta siirtyvä

- Kunnat ja kuntayhtymät kirjaavat niille **valtiolta lain perusteella** siirtyvän lomapalkkavelan **tilikauden 2025 aloittavassa taseessa muuksi saamisiksi** valtiolta **ja siirtovelaksi henkilöstölle** (lomapalkkajaksotus).
 - Valtio korvaa siirtyvän lomapalkkavelan (ml. lomaraha)
 - Lomapalkkavelan siirto ei vaikuta kunnan tai kuntayhtymän tuloslaskelmaan.

Sopimuskunnilta siirtyvä

- **Perustuu** kuntien väliseen **sopimukseen**
 - Sopimuksessa on voitu sopia, että sopimuskunta siirtää henkilöstä vastuukuntaan ja että sopimuskunta maksaa lomapalkkavelan vastuukunnalle.
- Kirjataan **tilikauden aikaisena tapahtumana muuksi saamiseksi** sopimuskunnalta **ja siirtovelaksi** henkilöstölle (lomapalkkajaksotus)

Siirtyvä omaisuus

Valtiolta siirtyvä

- Kuntiin ja kuntayhtymiin **korvauksetta** siirtyvä omaisuus katsotaan täydeksi rahoitusosuudeksi, jolloin siitä ei synny poistettavaa hankintamenoa.
- Siirtyvän omaisuuden luovutusarvoa ja siihen liittyvää rahoitusosuutta ei esitetä tilikauden 2025 tapahtumana, eikä omaisuuden luovutusarvoa merkitä taseeseen.
- Korvauksetta saatuja arvoltaan merkittäviä omaisuuseriä on **perusteltua kuitenkin seurata** nimikkeenä pysyvien vastaavien erilliskirjanpidossa.

Kunnista siirtyvä

- Kunnat ovat voineet sopia erillisellä sopimuksella omaisuuden siirroista
 - **Vastikkeellisessa luovutuksessa** **luovuttaja** merkitsee sovitun luovutusarvon ja kirjanpitoarvon erotuksen kirjanpitoon **luovutusvoittona tai –tappiona**
 - Omaisuuden **vastaanottaja** merkitsee vastaanotettavan omaisuuden **joko kuluksi tai aktivoi** sen, jos aktivoinnin edellytykset täyttyvät
 - **Vastikkeettomassa** luovutuksessa hyödykkeen tasearvo kirjataan omaisuutta **luovuttavan kunnan muuksi toimintakuluksi ja vastaanottavan kunnan muuksi toimintatuotoksi**

Ollaan yhteyksissä!

Sari Korento

Sari.Korento@kuntaliitto.fi

0500-476747

www.kuntaliitto.fi

Taide- ja kulttuurilaitosten valtionrahoitus 2025

Taloustorstai 28.11.2024

Johanna Selkee, Kuntaliitto

Esittävän taiteen ja museoiden valtionosuudet vuodelle 2025

- Esittävällä taiteella tarkoitetaan teattereita, kaupunginorkestereita ja muita musiikin pysyviä kokoonpanoja sekä tanssi- ja sirkusryhmiä.
- Valtionosuusjärjestelmässä esittävä taide jakautuu 2 osaan. Musiikki (orkesterit) ja muu esittävä taide (puhe-, tanssi- ja sirkusteatterit).
- Museoiden määräraha kattaa valtionosuutta saavat museot sekä alueellisen ja valtakunnallisen vastuumuseotoiminnan.
- Yhteensä taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusmääräraha on 147,1 milj. euroa. Ed. vuonna lähes 158 milj. euroa.
- Muutosta määrärahaan –10,5 milj. euroa.

Esittävän taiteen kokonaisuus

- Toistaiseksi voimassa olevia sekä määräaikaista (3 v).
- Yhteensä 100 toimintayksikköä esittävän taiteen valtiosuuden piirissä.
- Valtiosuus 37 % tai 60%.

MUSIIKKI

- Yhteensä 31 toimijaa.
- 3 vuoden määräaikaisen valtiosuuden piirissä 5 toimijaa.
- Toistaiseksi voimassa olevien piirissä yhteensä 26 toimijaa.
- Orkestereista hieman yli puolet kunnallisia.

MUU ESITTÄVÄ TAIDE

- Yhteensä 69 toimijaa
- Toistaiseksi voimassa olevien piirissä 58 toimijaa.
- Kolmen vuoden määräaikaisen valtiosuuden piirissä 11 toimijaa.
- Teattereista alle 10 % on täyskunnallisia.

Vos museot

- Valtionosuutta saavia museoita on yhteensä 124.
- Museoista lähes 60 % on kunnallisia.
- Valtionosuus on 37 % tai 85 %.
- 32 museota hoitaa alueellisia vastuumuseotehtäviä. Pääosa kunnallisia.

Vahvistetut valtionosuudet vuodelle 2025

- Esittävän taiteen ja museoiden määräraha.
- Yhteensä 147,1 milj. euroa. Määrärahasta esittävälle taiteelle 95 milj. euroa. Museoille 52 milj. euroa.
- Indeksikorotus 3,4%.
- **Hallitusohjelman mukaisia säästöjä taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusmäärärahaan vuodelle 2025 yhteensä lähes 11 milj. euroa.**
- Säästöjä kohdennettiin esittävän taiteen toimijoille -7,9 milj. euroa ja museoille -3 milj. euroa.
- Säästöt tehtiin htv-määrää vähentämällä. Yhteensä henkilötyövuodet vähenevät 255,4. Tästä esittävä taide -174,5 ja museot -80,9.

Säästöjen kohdentumisesta

Esittävä taide

- Säästöjä ei ole kohdennettu mm. lastenteattereille, lastenmusiikkitoimijoille, eikä kiertuetoimintaa harjoittaville tai vastaanottaville yksiköille.
- Muiden toimintayksiköiden kohdalla vähennykset ovat noin 5–12 % valtionosuuden määrästä.

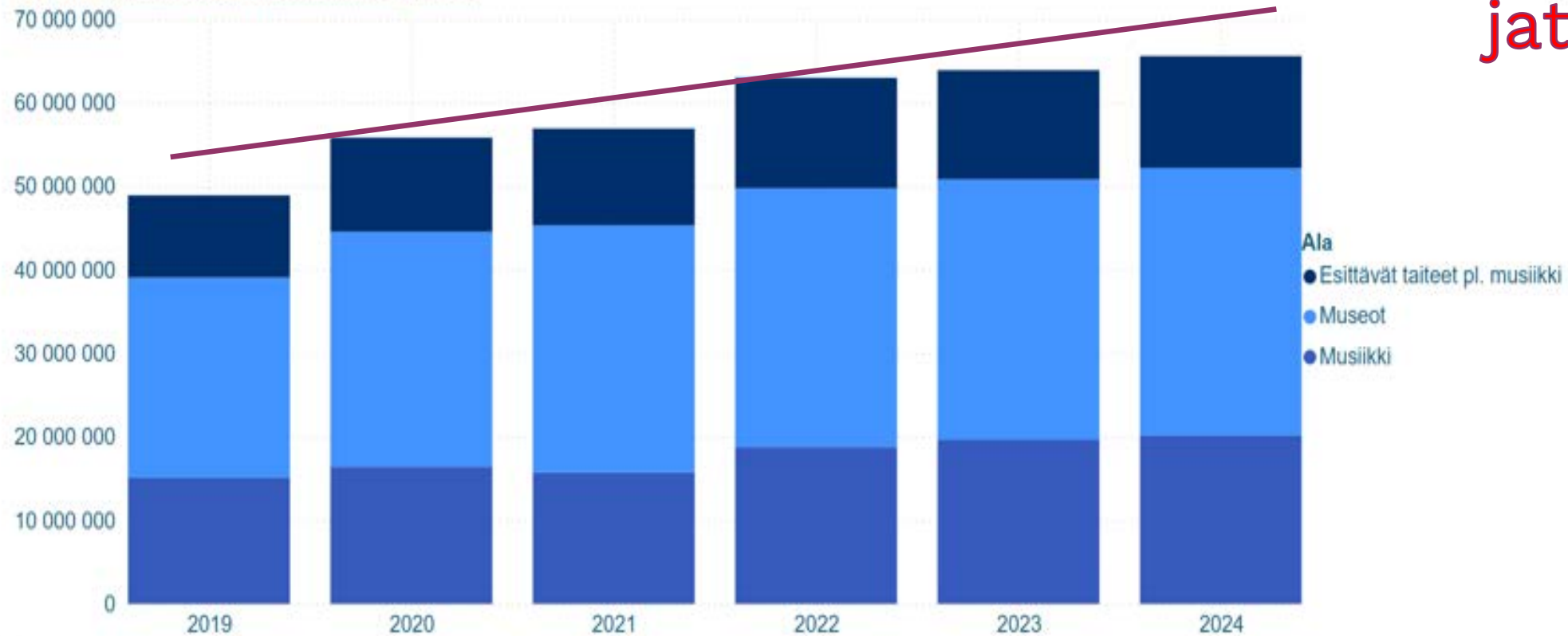
Museot

- Säästöjä ei alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden lisärahoitukseen. Vastuumuseotehtävät on määritelty museolaissa.
- Vähennystä ei ole kohdennettu museoille, joiden vahvistettu henkilötyövuosimäärä on kaksi.
- Muiden museoyksiköiden kohdalla vähennykset noin 4–7,6 %.

Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuudet 2019-2024 kunnille

Miten
jatkossa?

OKMn valtionosuudet kulttuurille, €/vuosi

Päivitetty: 25.01.2024

Rahoitus ratkaistaan paikallisesti

- Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuudet vähenevät. Kilpailu rahoituksesta kiihtyy.
- Seinät maksavat entistä enemmän – vähemmän jää sisältöön.
- Muut tulot ja kunnan oma rahoitus entistä tärkeämpää.
- Hyvä ohjelmistosuunnittelu, kustannustehokkuus (esim. yhteistuotannot) ja uusien tulolähteiden hakeminen.

Kiitos.

Johanna Selkee
Erityisasiantuntija
Suomen Kuntaliitto ry
p. 050 435 9420
Johanna.selkee@kuntaliitto.fi
@JoSelkee

www.kuntaliitto.fi

Valtionosuudet

Kuntaliiton Taloustorstai 27.11.2024

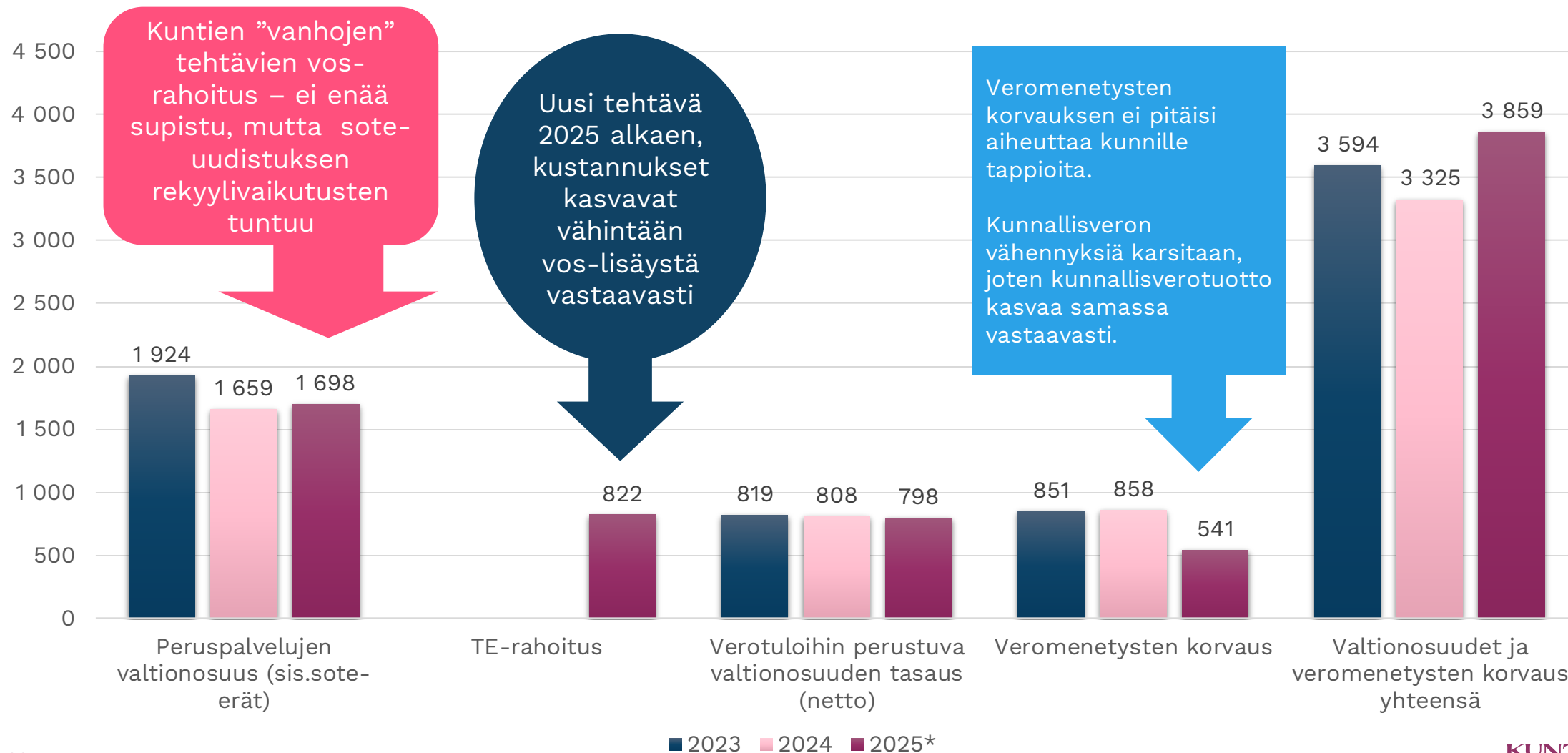
Erityisasiantuntija Olli Riikonen

Mikä vielä ensi vuoden vos-laskelmissa päivittyy?

- Verotuloihin perustuva tasaus – vuoden 2023 valmistuneen verotuksen mukaan (tällä hetkellä laskelmissa sisällä arviotieto)
- Koulutustaustakerroin (tällä hetkellä vuoden 2022 tilaston mukainen)
- Verotulomenetysten kompensatio
- OKM-vos:n osalta oma arvio tärkeä
 - Yksikköhinnat vahvistettu: [Yksikköhinnat 2025 | Opetushallitus](#)
 - Kuntaliiton [valtiosuuslaskuria](#) voi käyttää
 - Kiinnitä huomio siihen, mikä muuttuu tähän vuoteen verrattuna
 - Merkityksellistä useimmilla kunnilla lukion oppilasmäärän kehitys ja TUVA-koulutuksen laajuus

VM:n valtionosuusrahoitus 2023-25, milj. €

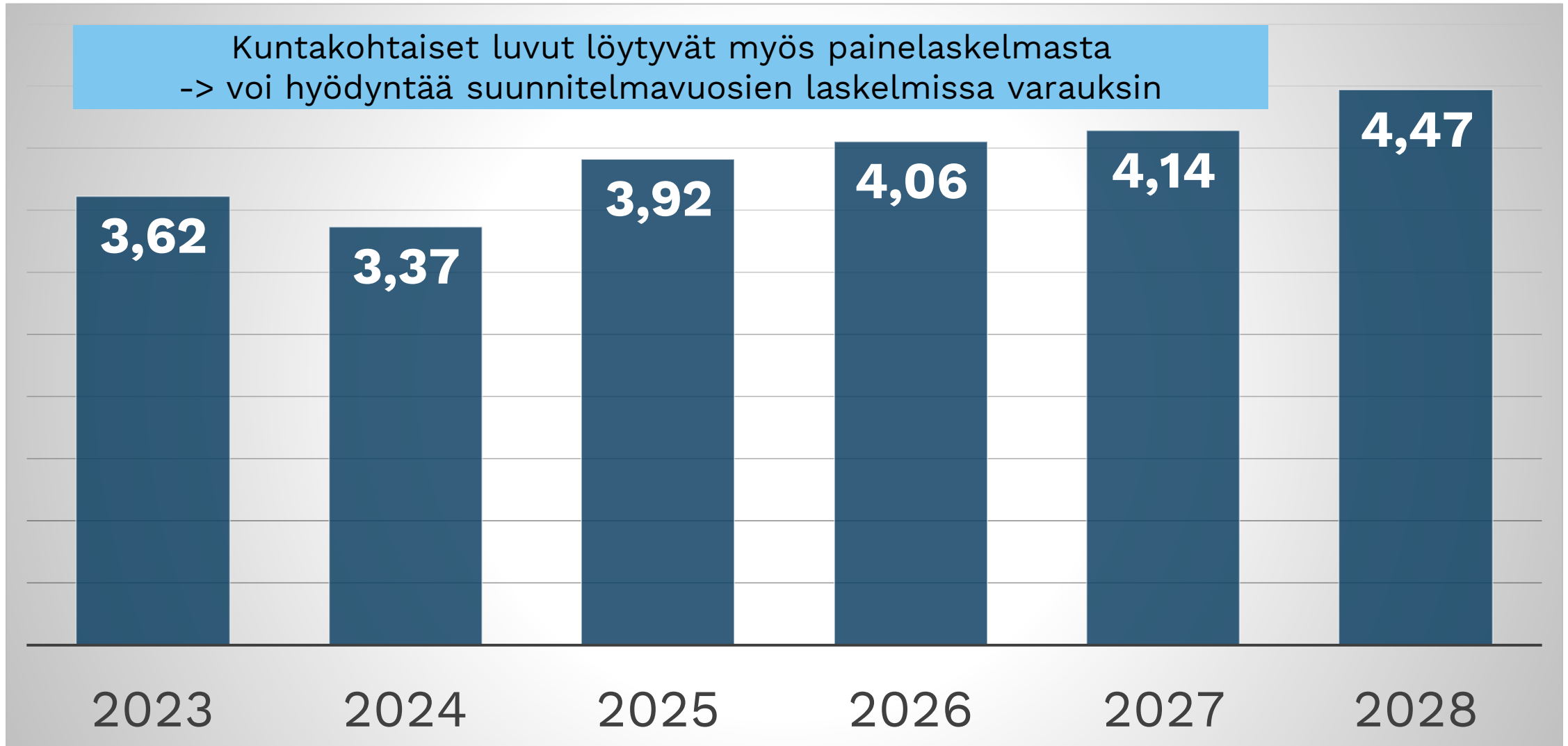
* Vuoden 2025 osalta VM:n ennakkollinen laskelma 23.9.2024

Valtionosuudet M€ 2023-28

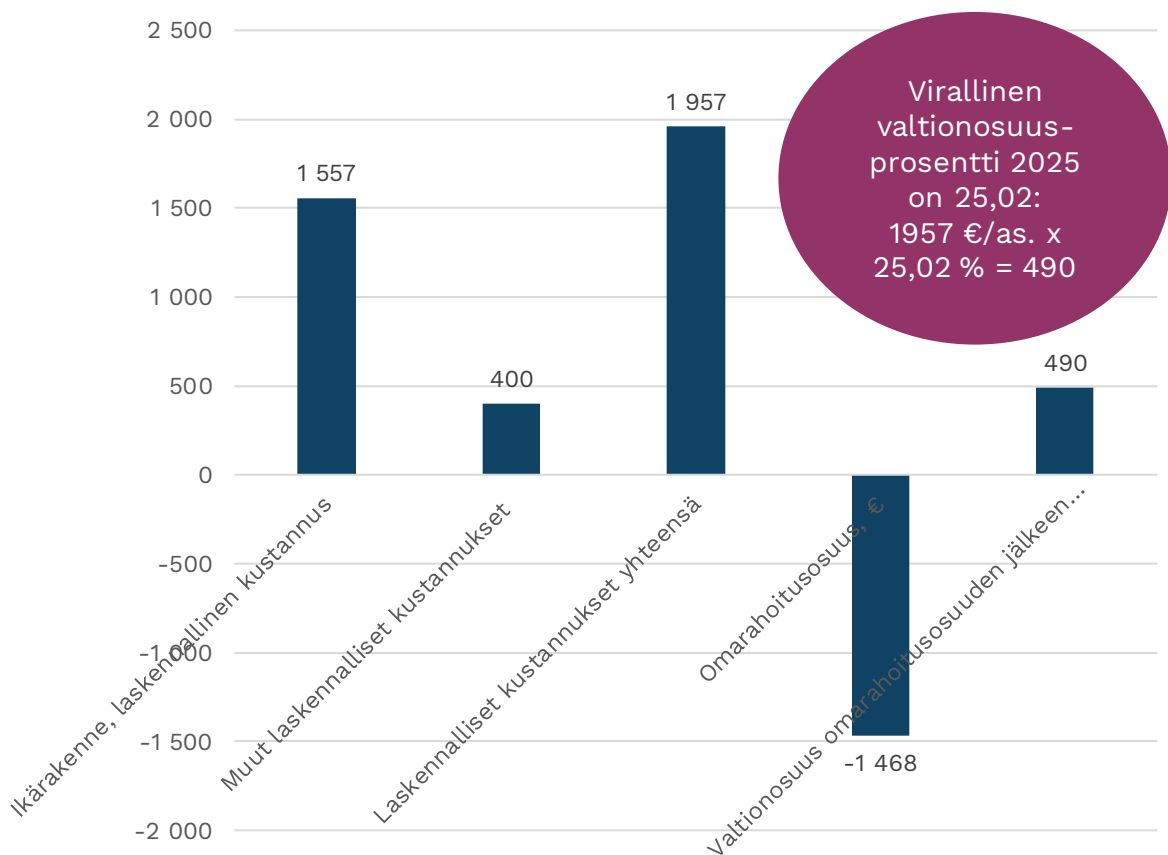
Kuntatalousohjelman painelaskelma, VM 9/2024

Kuntakohtaiset luvut löytyvät myös painelaskelmasta
-> voi hyödyntää suunnitelmavuosien laskelmissa varauksin

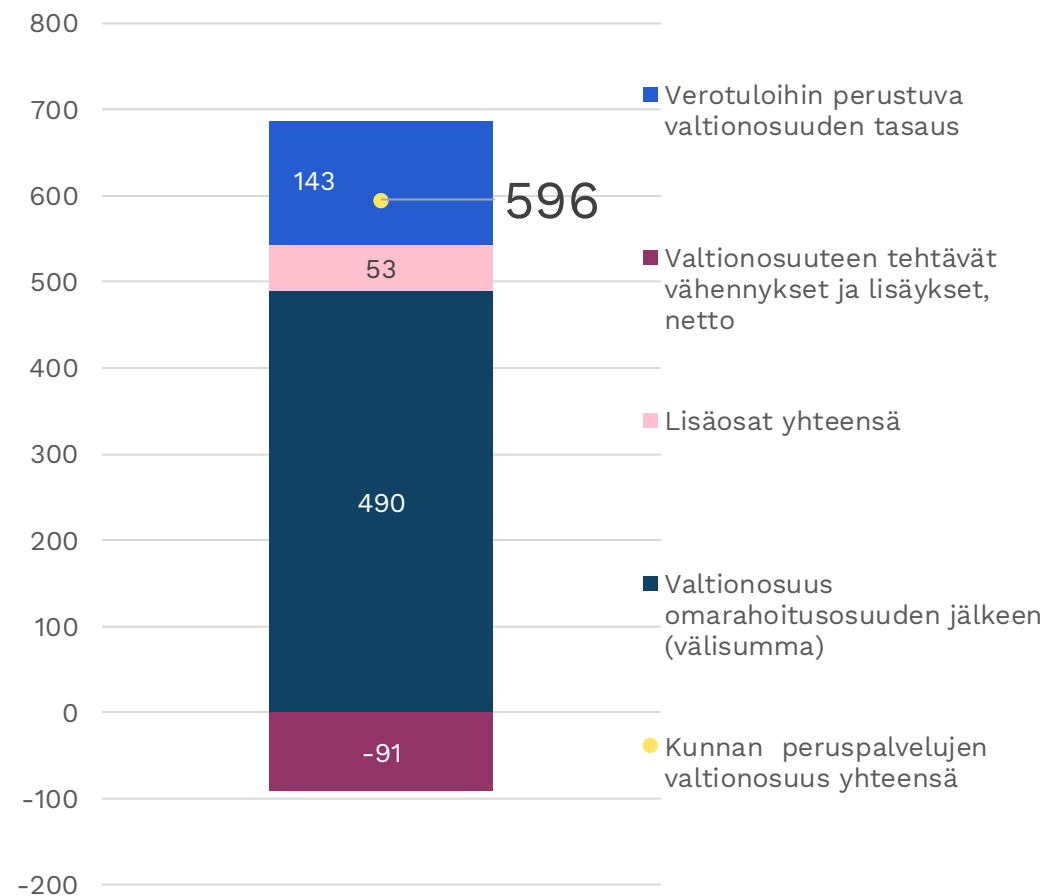

VM-vos:n muodostuminen 2025

Laskennalliset kustannukset ja vos omarahoitusosuuden jälkeen, kunnat yhteensä €/as. 2025

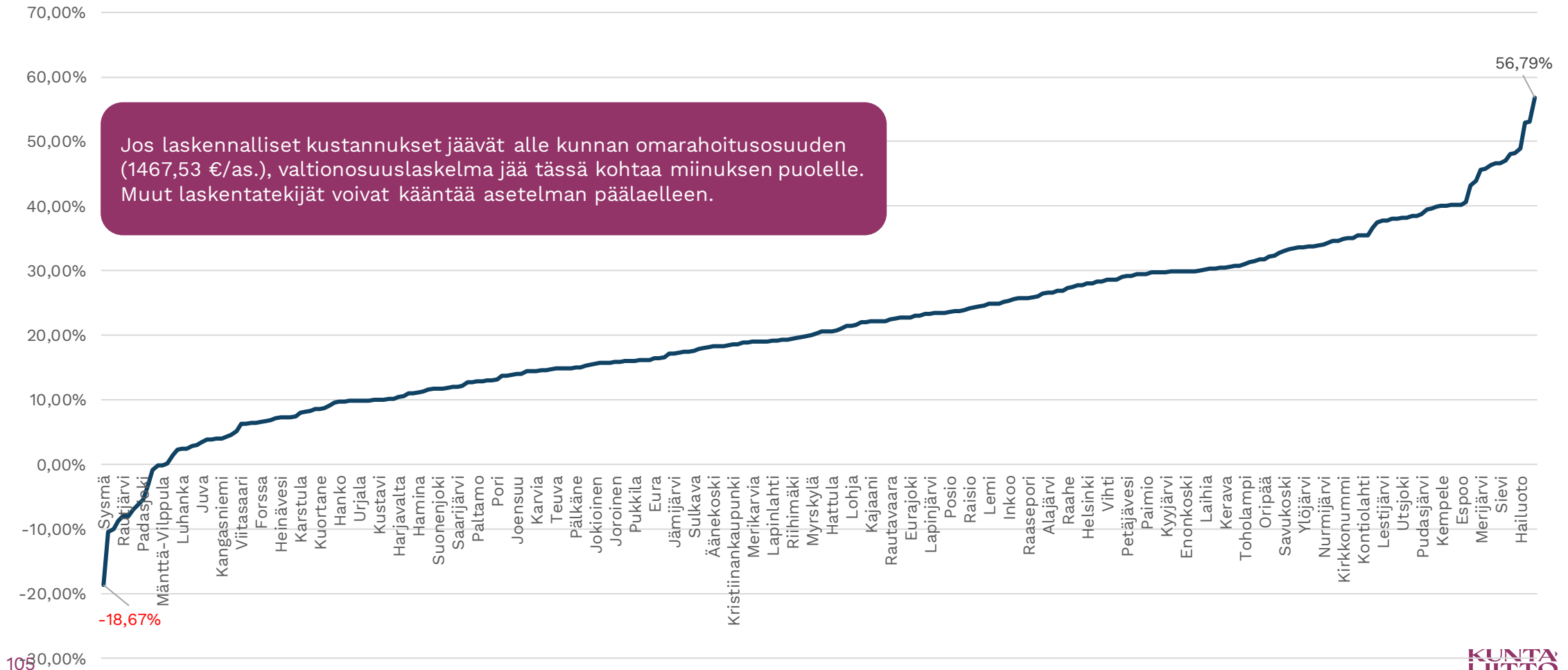

VM-vos yhteensä €/as. 2025

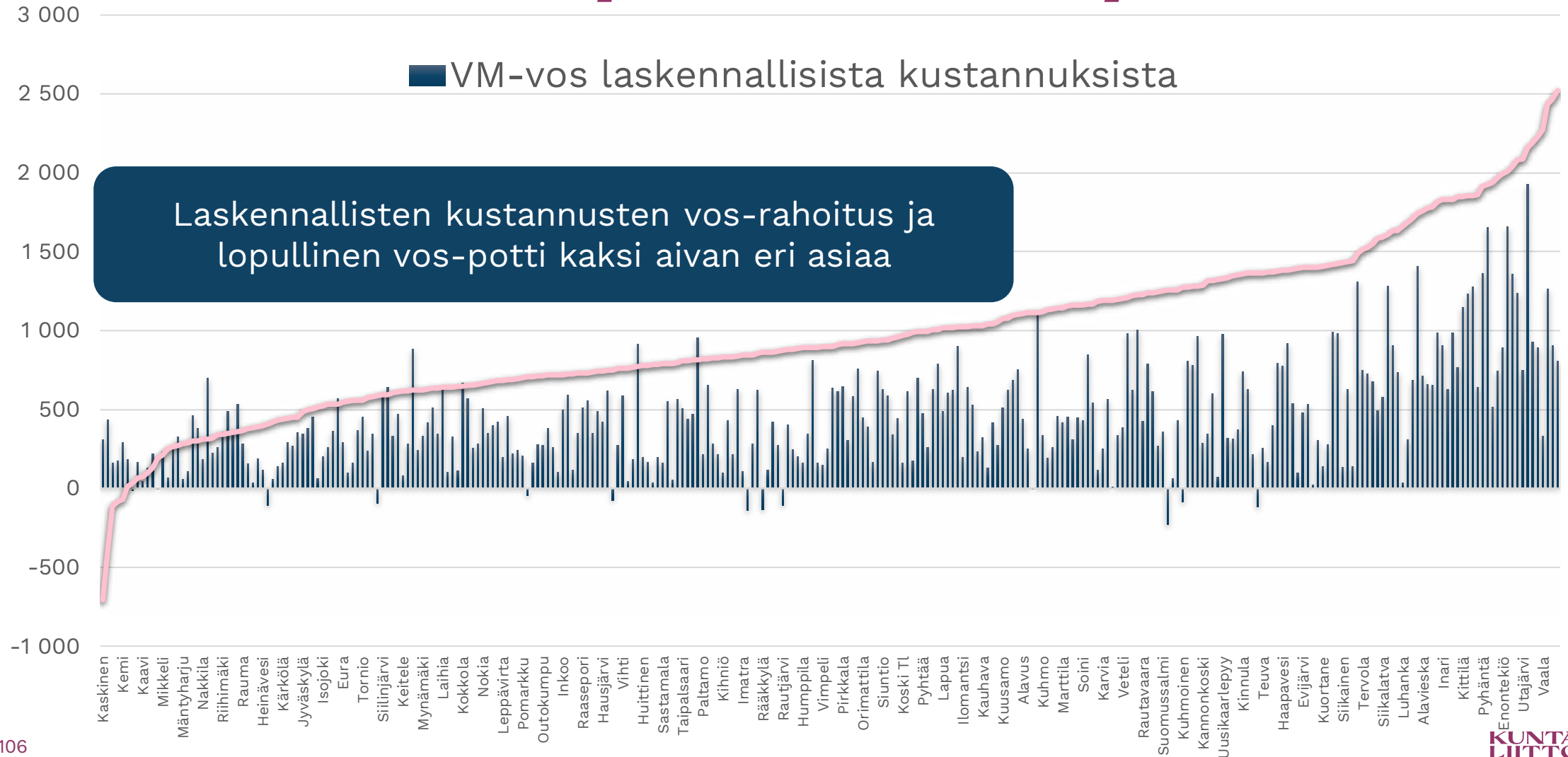

Valtionosuusprosentti on kuntakohtainen

Kunnan vos-prosentti (valtionosuus laskennallisista kustannuksista)

VM:n rahoitus kunnille 2025: -707 €/as. ... 2522 €/as.

VM
22.10.

Tiedotteet ja uutiset

Kolumnit

Puheet

Päätökset

Uutiskirjeet

Tapahtumat

Ajankohtaiset teemat

Tulevat julkistukset

VM sosiaalisessa mediassa

Tilaa aineistoja

VOS-uudistus siirtyy

valtiovarainministeriö
22.10.2024 15.43 [raportti](#)

Kuntien valtionosuusuudistus siirtyy vuodella eteenpäin. Alkuperäinen tavoite oli, että uudistus olisi saatu voimaan jo vuoden 2026 alusta.

Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutta ollaan uudistamassa vastaamaan kuntien uutta roolia sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeisessä tilanteessa.

"Uudistuksen tavoitteena on, että erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa turvataan. Meidän tulee ottaa huomioon niin muuttotappiokuntien tarpeet kuin kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia", toteaa kunta- ja alueministeri **Anna-Kaisa Ikonen**.

"Pidän erittäin tärkeänä, että uudistus nojaa vahvaan tietopohjaan. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tekemä selvitys on tärkeä osa uutta kokonaisuutta, mutta tarvitsemme vielä lisää tietoa esimerkiksi erilaisten demografisten muuttujien vaikutuksesta palveluiden kustannuksiin kunnissa. Tulemmekin teettämään joitakin lisäselvityksiä pikaisella aikataululla. Olen huolissani ylipäättään kuntien taloudellisesta selviytymisestä muuttuvassa ympäristössä", jatkaa ministeri Ikonen.

UUTISET →

Hyvä vai huono uutinen? Tieto valtionosuusuudistuksen lykkäytymisestä jakoi kuntakentän

Valtiovarainministeriön päätös lykätä valtionosuusuudistusta jakaa kuntien mielipiteitä. Osalle uutinen tietää yhä tiukempaa talouskuria, osa pääsee huokaisemaan helpotuksesta. Epävarmuus kunnissa kuitenkin jatkuu.

Kirsi Riipinen

23.10.2024 klo 12:47

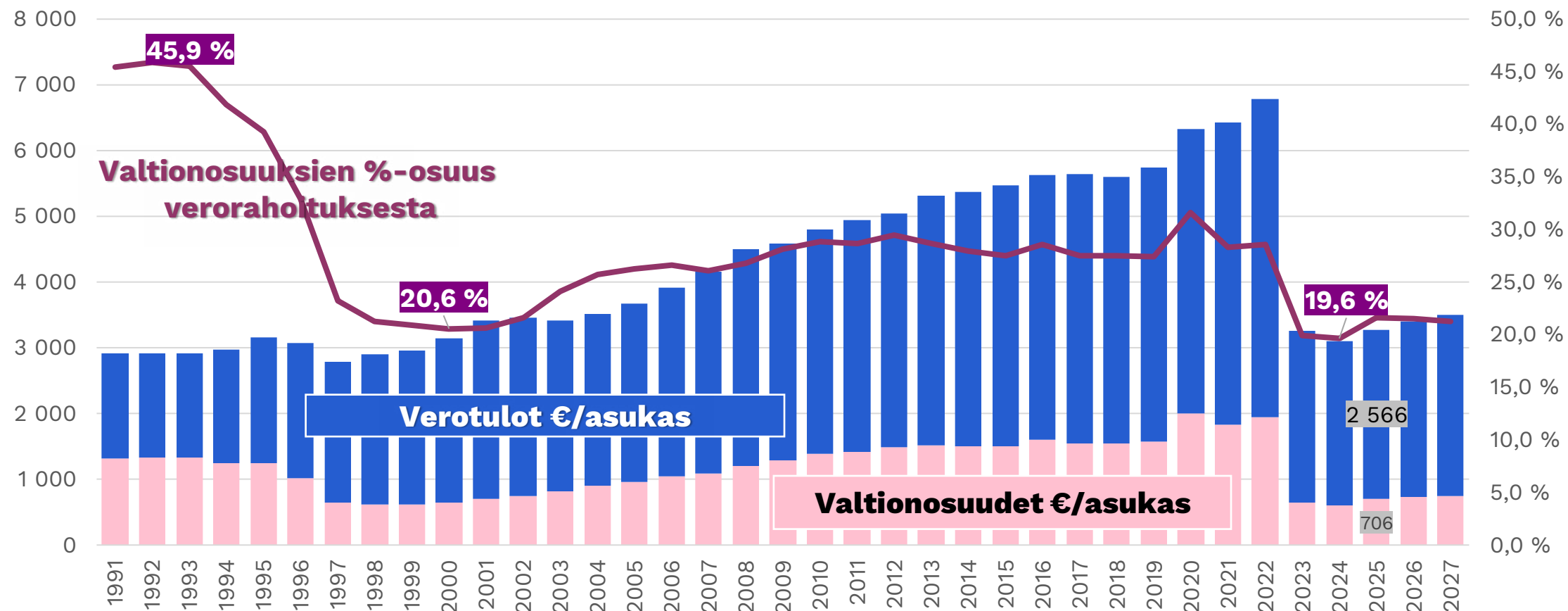
Kauniaisten kaupunginjohtaja Christoffer Masar hehkutti pian VM:n tiedotteen tultua, että "Grani kiittää, koska näissä karkeloissa Kauniainen häviää lähes aina". Kuva: Markus Sommers

Valtionosuusuudistus siirtyy vuodella eteenpäin, tiedotti valtiovarainministeriö tiistaina. Uutinen ei tullut isona yllätyksenä, sillä sen eteneminen on takannut pitkin matkaa. Kunnat odottivat tietoja ja laskelmia uudistuksesta jo elokuussa.

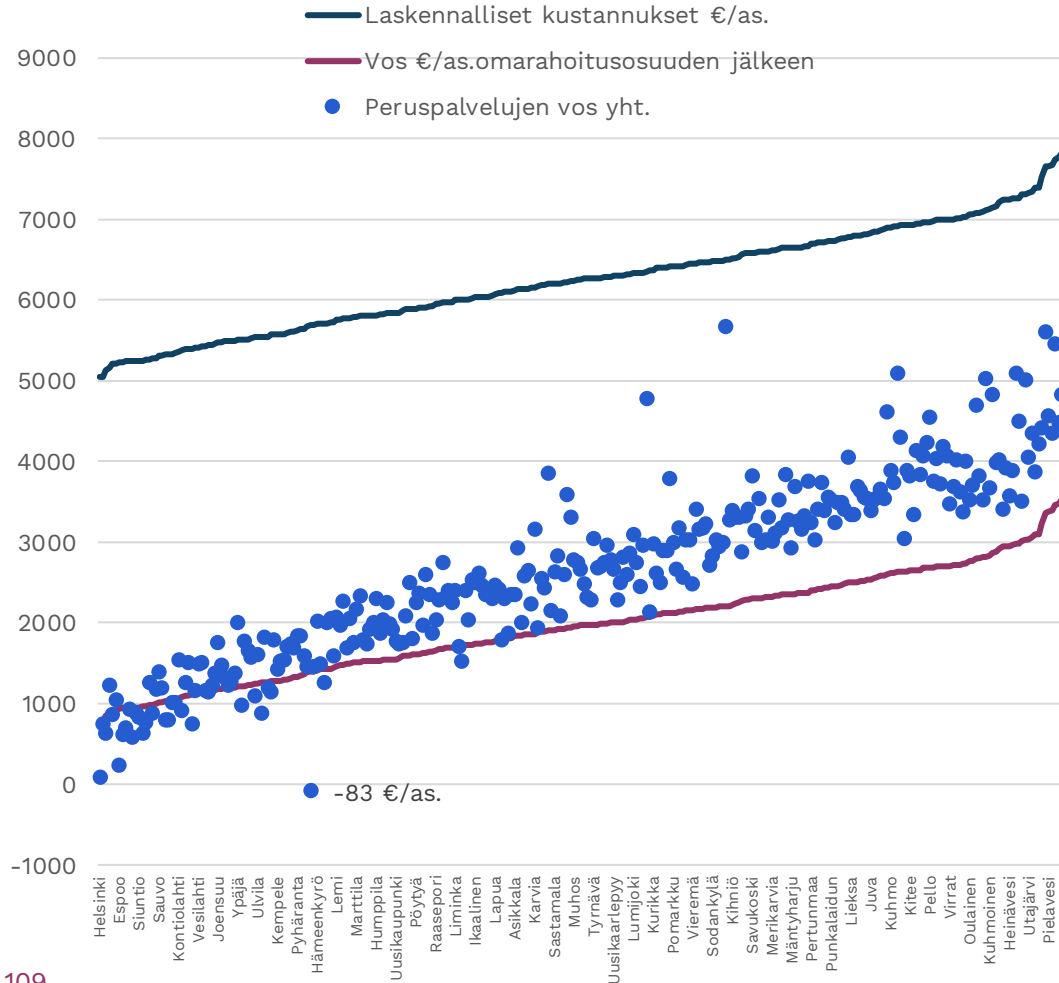
Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin historiallisen alhaisella tasolla

Lähteet: Kuntien tilinpäätöstiedot 1991-2023. Verotulot 2024-27 Kuntaliiton veroennuste 9/2024. Valtionosuudet 2024-25 VM/OKM ja 2026-27 VM:n kuntatalousohjelma 9/2024

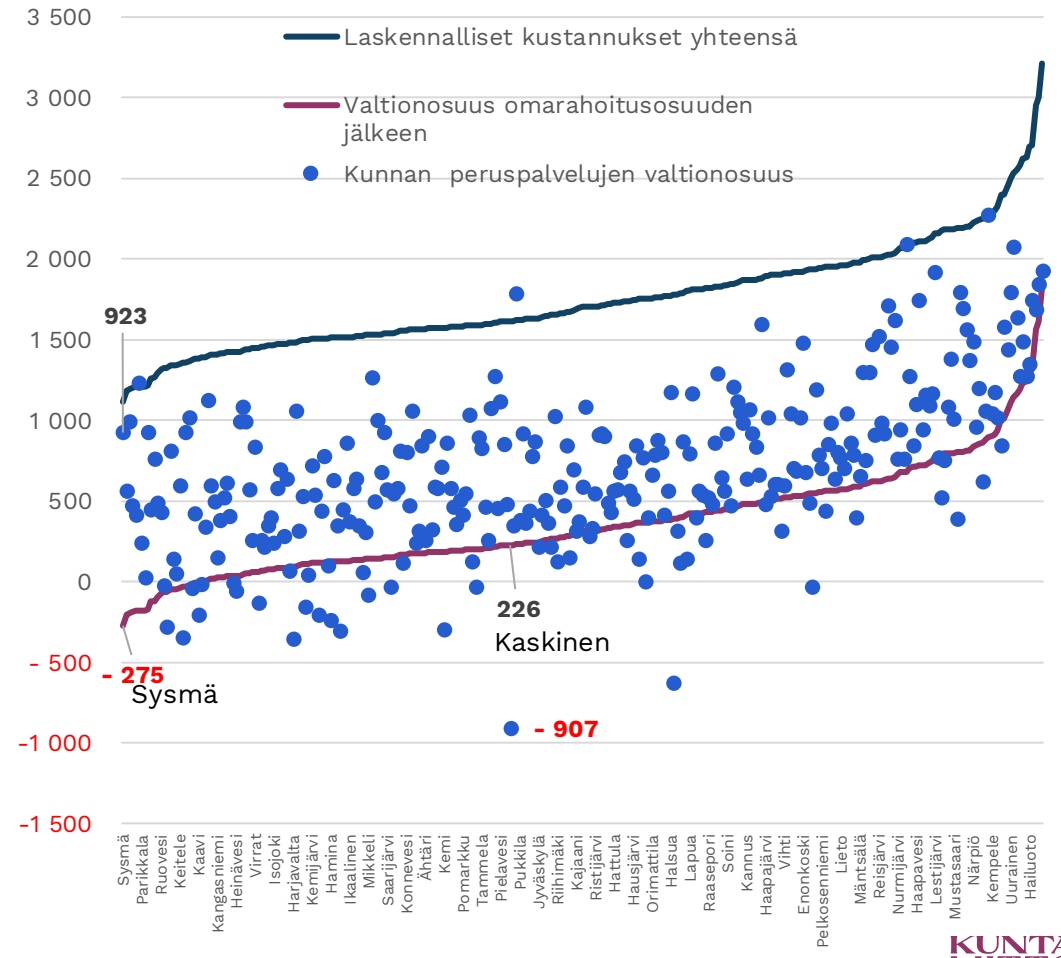

Laskennallisilla kustannuksilla heikompi yhteys valtionosuuteen kuin ennen sote-uudistusta – jos tästä kuvasta nyt tolkkua saa

VM:n vos 2022

VM:n vos 2024

”Sote-uudistus rikkoi ensin valtiosuudet, nyt valtiosuusuuudistukset.”

Valtiosuusuuudistuksen aikataulusiirron ytimessä sote-erien kohtalo

- Sote-erien poistolle ei ole löydetty tapaa, jonka vaikutukset olisi hallittavissa.
- Lausuntokierros vaatii neljä kuukautta; lokakuun määräaika ohitettu

Mitä lisäselvityksiä tarvitaan?

- Yksi lisäselvitystarve tunnistettu: muunkielisen väestön kustannusten merkitys
- Selvityshenkilöiltä loppuraportti

Melko hankala uudistus Kuntaliiton edunvalvonnan kannalta

Mikä / kenen etu, mitä valvotaan, kun pelataan kuntien välistä nollasummapeleä?

Kuntien rahoituksesta tuli sote- uudistuksen seurauksena julkisen talouden jakojännös

Kuntien nykyistä rahoitusmallia ei voi ymmärtää tuntematta ja tiedostamatta vuoden 2023 alusta toteutuneen sote-uudistuksen vaikutusta – jos sittenkään.

Kuntien rahoitusta leikattiin tavalla, jossa tärkein päämäärä oli hyvinvointialueiden rahoitus. Kuntien rahoitusjärjestelmä meni rikki ja korjaaminen näyttää vaikealta.

Jakojäännös muotoutui kolmen sote-uudistuksessa sovelletun periaatteen seurauksena

- 1) Valtio **ei** osallistu kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien palveluiden rahoittamiseen, vaan kunnista siirretään yhtä paljon tuloja kuin siirtyy kustannuksiakin
- 2) Yhdenkään kunnan taloudellinen asema **ei** saa sote-uudistuksen seurauksena muuttua merkittävästi (max +/-60 €/as.) uudistusta edeltävästä tilanteesta
 - Sote-siirtolaskelman mukainen kunnan tasapainotila 31.12.2022 on valtionosuuksien tason kannalta tärkein kriteeri (vuosikate-poistot=tasapainotila), määrittää valtionosuuden sote-erien suuruuden (muutosrajoitin + järjestelmämuutoksen tasaus)
- 3) Yhdenkään veronmaksajan asema **ei** saa uudistuksessa muuttua
 - siksi ei tullut maakuntaveroa
 - siksi kunnallisveroa leikattiin samalla %-yksikkömäärällä, vaikka sama euromäärä olisi voitu leikata kunnallisverosta tasaisemminkin
 - siksi kunnat eivät saaneet puuttua vuoden 2023 kunnallisveroon
 - kunnallisveron erot jäivät voimaan ja samat veronmaksajat maksavat sotesta kalliimpaa hintaa kunnallisveron kautta hv-alueaikana kuin kunta-soten aikanakin – uudistuksen vaiettu epäkohta

Seurauksia

- Kuntien absoluuttiset kunnallisveroerot säilyivät ennallaan
- Sote-erät voivat jyrätä vaikutuksillaan alleen kaikki muut valtionosuuksien laskentatekijät
- Valtionosuuksien peruslogiikka muuttui ratkaisevasti
 - **Aiemmin** suuret valtionosuudet (absoluuttisesti ja suhteellisesti) selittyivät raskaalla huoltosuhteella (iäkäs väestö, suuri sairastavuus) ja muilla kustannuksia korottavilla olosuhdetekijöillä (syrjäisyys, saaristoisuus, vieraskielisyys jne.) sekä väestön alhaisella tulotasolla, yleensä **suuret valtionosuudet ja kireä kunnallisverotus linkittyivät yhteen**
 - **Nyt** valtionosuudet määräytyvät toki edelleen ikärakenteen ja olosuhdetekijöiden perusteella (ikärakenteen mukainen huoltosuhte raskaimmillaan kunnissa, joissa on paljon 0-15-vuotiaita lapsia), mutta **valtionosuuksilla kompensoidaan menetettyjä verotuottoja sote-uudistuksessa annetun ”veronmaksajalupauksen” ja kunnan talouden tasapainolupauksen pitämiseksi** -> suuret positiiviset sote-erät korkean verotulotason kunnille
 - **Valtionosuusriippuvaisia ovatkin nyt kunnat, jotka sote-kunnan aikaan pärjäsivät pienillä valtionosuuksilla** ja vastaavasti osa suuren osan palveluistaan sote-aikana valtionosuuksilla rahoittaneet kunnat joutuvat nyt rahoittamaan sivistyspalvelunsa kokonaan tai lähes kokonaan ilman valtion rahoitusosuutta.

Siirtyvät kustannukset:

Kunnilta siirtyvät sote- ja pelastustoimen kustannukset perustuvat kuntakohtaisiin kuntien ilmoittamiin kustannustietoihin. Kustannustieto perustuu vuoden 2021 ja 2022 tilinpäätöstietoon. Lisäksi kustannustiedossa on huomioitu tilinpäätöstietoihin tehdyt oikaisut. Näiden vuosien kustannusten keskiarvo on skaalattu koko maan vuoden 2022 siirtyvien kustannusten tasoon.

Siirtyvät tulot:

Siirtyvät verotulot perustuvat verovuoden 2022 valmistuneen verotuksen mukaisiin tietoihin. Kunnallisveron siirto perustuu kaikkien kuntien kunnallisveroprosenttiin 12,64 %-yksikön alentamiseen. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan kolmanneksella, eli yhteensä 11,25 prosenttiyksiköllä. Valtionosuudet ja veronmenetysten korvaukset on huomioitu vuoden 2022 tietojen mukaisina.

Tasauselementti: Muutosrajoitin

Muutosrajoittimella kohtuullisestaan siirtyvien tulojen ja siirtyvien kustannusten erotusta. Rajoitin on 60 % siirtyvien tulojen ja kustannusten erotuksesta. Jos tuloja siirtyy kustannuksia enemmän on muutosrajoitin positiivinen ja vastaavasti negatiivinen, jos kustannuksia siirtyy tuloja enemmän. Muutosrajoitin viedään pysyvästi osaksi kunnan peruspalveluiden valtionosuutta.

Tasapainotilan muutos:

Uudistuksen vaikutusta kuntien talouteen arvioidaan talouden tasapainotilan muutoksen myötä. Tasapainotilalla tarkoitetaan tässä tapauksessa vuosikatetta poistojen jälkeen ja tarkastelu tehdään vuoden 2022 tasossa.

Tasauselementti: Järjestelmämuutoksen tasaus

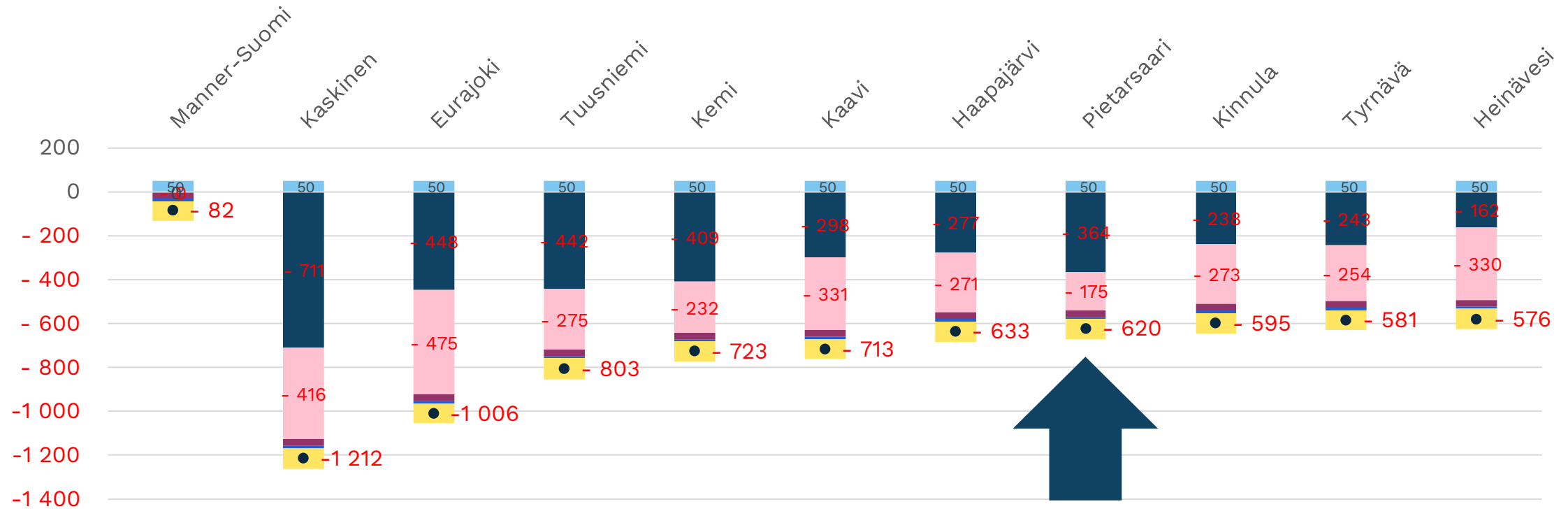
Uudistuksesta aiheutuvia muutoksia kuntien talouden tasapainossa kohtuullistetaan järjestelmämuutoksen tasauksella. Tarkastelu tehdään vuoden 2022 tasossa ja tasaus huomioidaan valtionosuudessa vuodesta 2023 alkaen. Tasaus on porrastettu niin, että tasauksen vaikutus on suurin heti uudistuksen voimaantulon jälkeen, minkä jälkeen vaikutus pienenee viiden vuoden siirtymäkauden aikana. Uudistuksen voimaantulo vuonna 2027 rajaa muutoksen talouden tasapainossa nollaan. Tämän jälkeen tasapainotilan annetaan muuttua vaiheittain maksimissaan +/- 15 euroa asukasta kohden vuoteen 2027 asti. Vuoden 2027 tasaus jää pysyväksi. Näin ollen pysyvä muutos kunnan tasapainotilassa vuoden 2022 tasossa on maksimissaan +/- 60 euroa asukasta kohden.

Näin soten
jälkeinen
kunnan rahoitus
muodostui

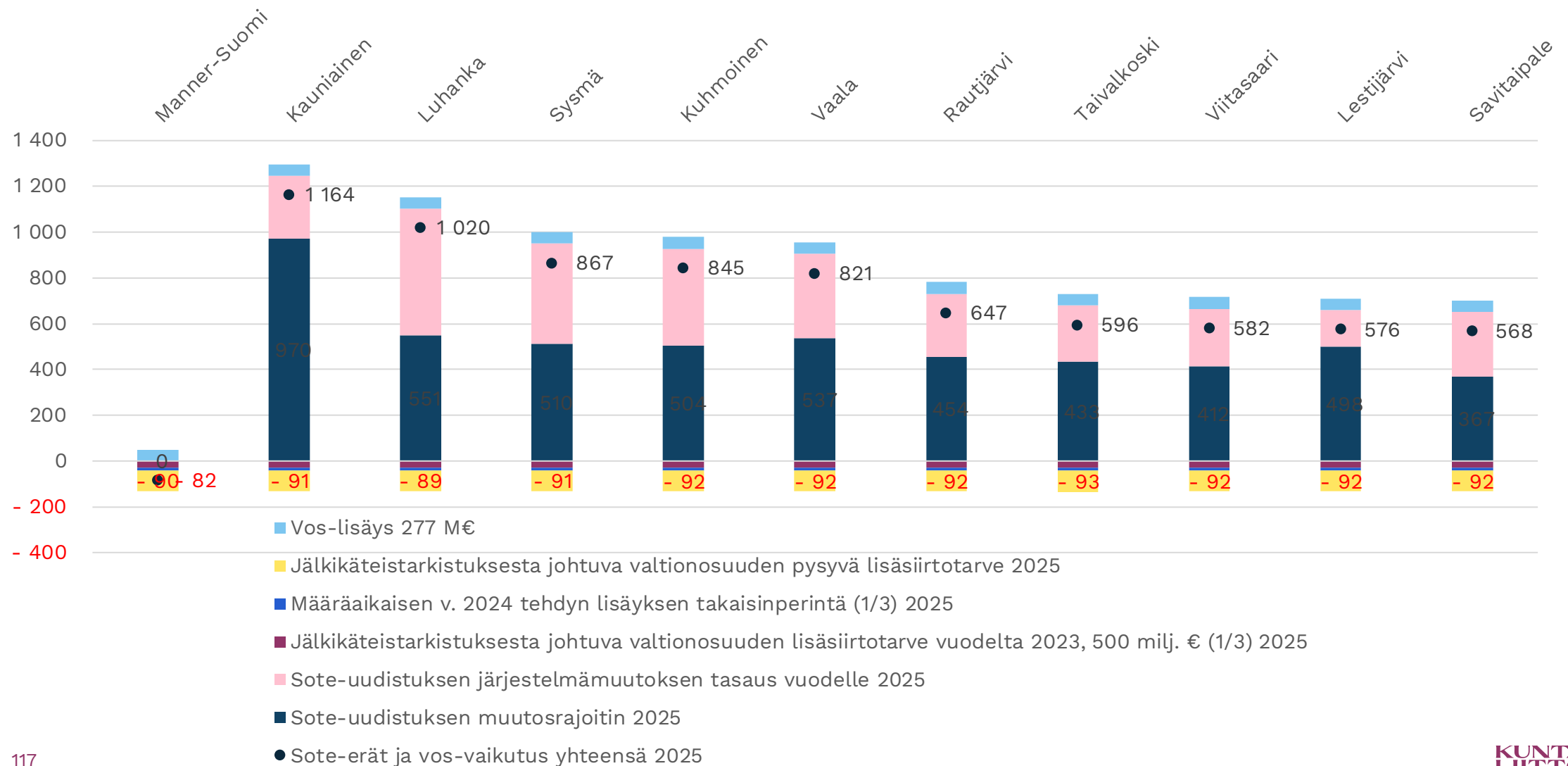
Lähde: VM / Kuntien lopulliset
sote-laskelmat, kesäkuu 2024

Sote-erät leikkaavat eniten €/as. – 10 kärki

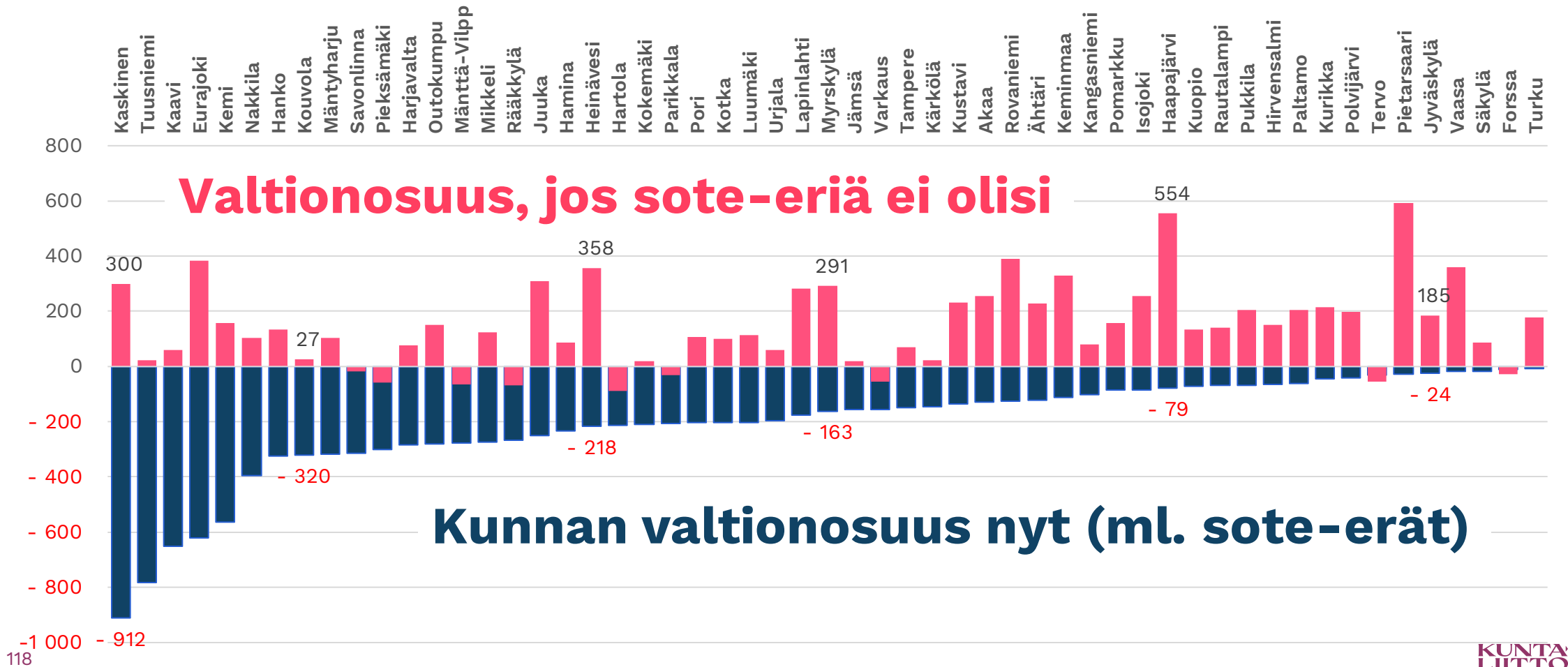
- Vos-lisäys 277 M€
- Jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden pysyvä läsiirtotarve 2025
- Määräaikaisen v. 2024 tehdyn läsäyksen takaisinperintä (1/3) 2025
- Jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden läsiirtotarve vuodelta 2023, 500 milj. € (1/3) 2025
- Sote-uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaus vuodelle 2025
- Sote-uudistuksen muutosrajoitin 2025
- Sote-erät ja vos-vaikutus yhteensä 2025

Sote-erät tuottavat eniten – 10 kärki

Sote-erien poisto muuttaisi valtionosuus-rahoitusta merkittävästi

Peruspalvelujen valtionosuus (pl. TE-rahoitus ja tulopohjan tasaus) vuonna 2025

Valtionosuuden rooli kunnan taloudessa vaihtelee merkittävästi

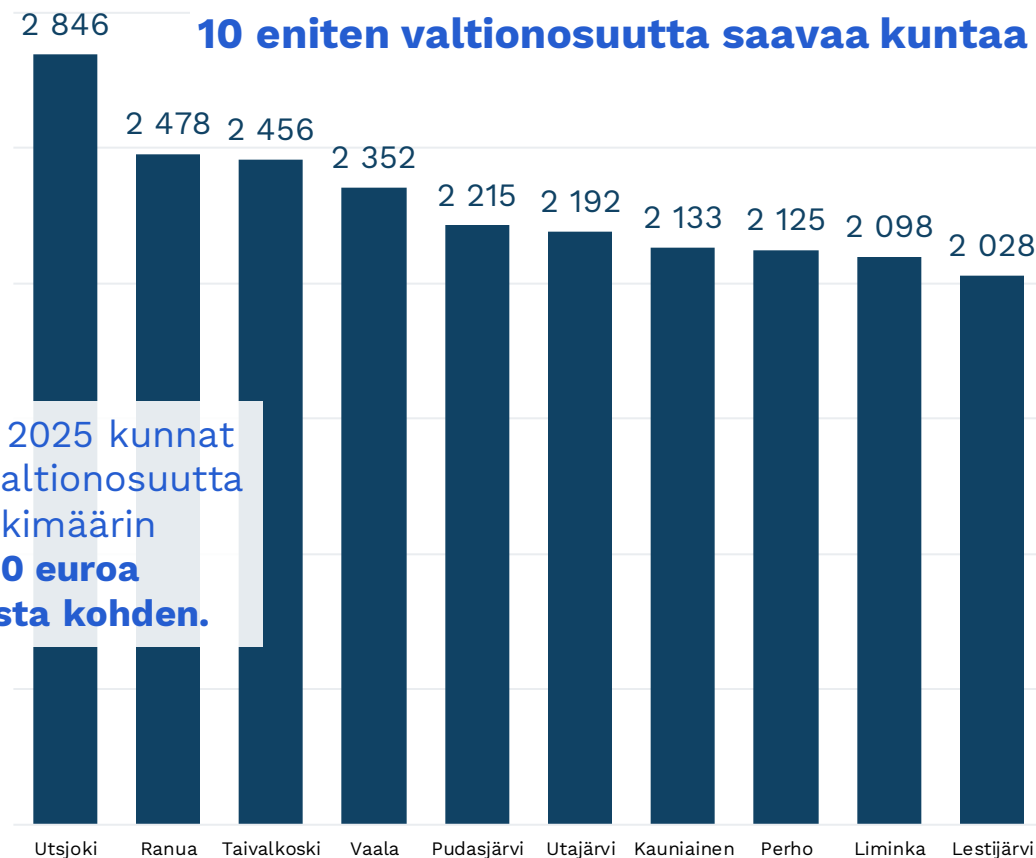
Valtionosuudet 2025, €/asukas,

10 vähiten valtionosuutta saavaa kuntaa*

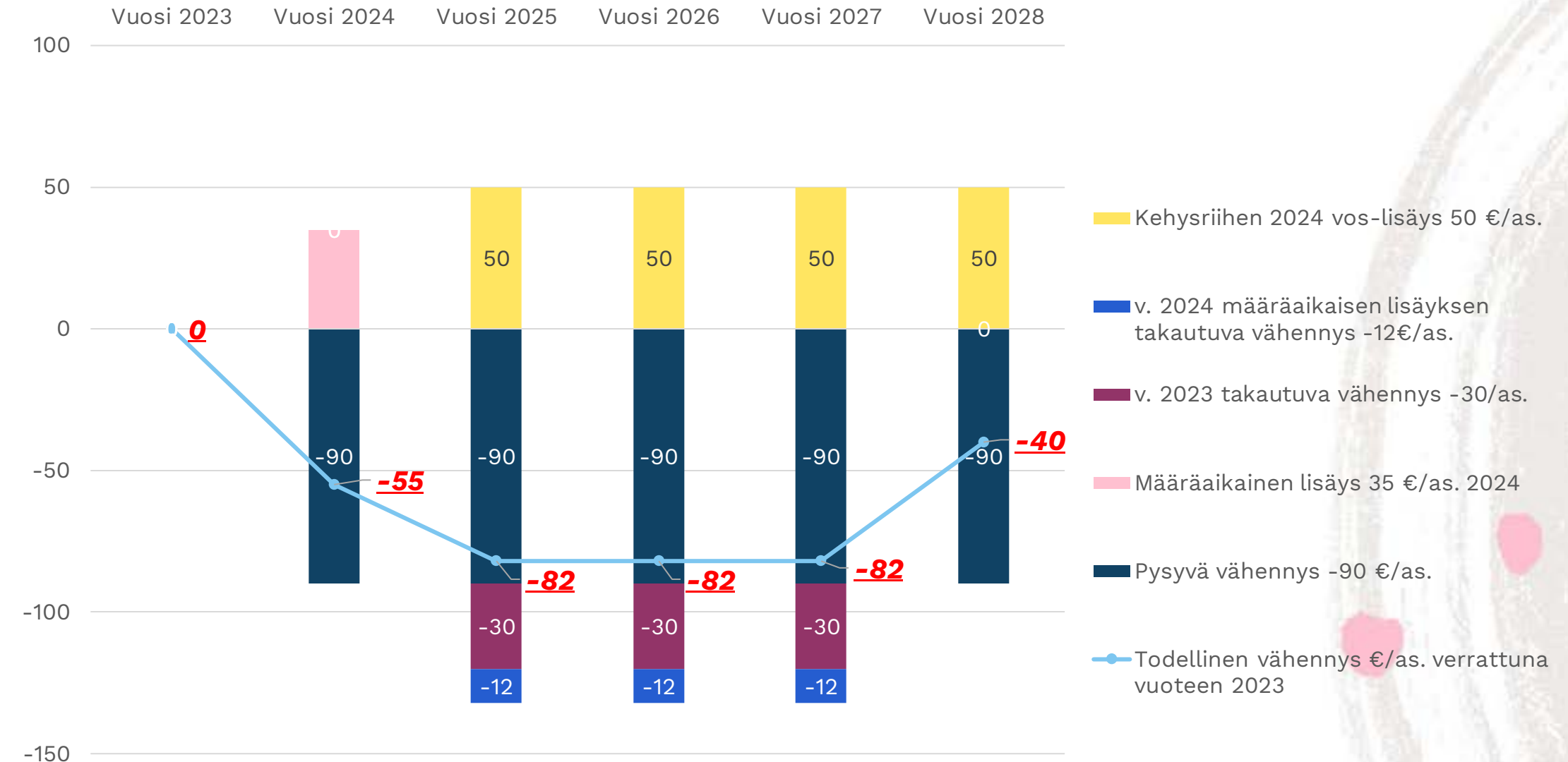
Valtionosuudet 2025, €/asukas,

10 eniten valtionosuutta saavaa kuntaa

Sote-siirtolaskelman kunnille yhteiset vaikutukset

Luvut €/asukas

Sote-uudistuksen rekyylivaikutus kaikkien kuntien valtionosuuksiin 2024-28

- 2024:
 - Pysyvä lisäsiirtotarve -501 M€ (-91 €/as.)
 - Kompensoidaan Black Friday -vaikutusta määräaikaisella takaisin perittävällä +192 M€ (+35 €/as.) ja lykätään vuoden 2023 takaisinperintä – takaisinperinnät jaksotetaan kolmelle vuodelle
 - **Nettovaikutus yhteensä vuoteen 2023 verrattuna -309 M€ (-56 €/as.)**
- 2025:
 - Pysyvä lisäsiirtotarve -501 M€ (-91 €/as.)
 - Kompensoidaan vos-lisäyksellä +277 M€ (+50 €/as.)
 - Jälkikäteisperintä vuoden 2023 osalta ($1/3 \cdot -501 \text{ M€} = -167 \text{ M€} = -30 \text{ €/as.}$)
 - Jälkikäteisperintä vuoden 2024 osalta ($1/3 \cdot -192 \text{ M€} = -64 \text{ M€} = -11 \text{ €/as.}$)
 - **Nettovaikutus yhteensä vuoteen 2023 verrattuna -455 M€ (-82 €/as.)**
- 2026 ja 2027
 - Kuten vuonna 2025
- 2028:
 - Pysyvä lisäsiirtotarve -501 M€
 - Vos-lisäykset +277 M€
 - Ei enää jälkikäteisperintää
 - Nettovaikutus vuoteen 2023 verrattuna -234 M€

Yhteystiedot

Erityisasiantuntija Olli Riikonen (valtiosuusasiat)

olli.riikonen@kuntaliitto.fi

Puh. 050 477 5619

www.kuntaliitto.fi

Maankäyttökorvausten ja yhdyskuntarakentamisen kustannusten läpinäkyvyys kuntataloudessa

Diplomityö, 28.11.2024

Jenni Kuiri

Maanomistajan velvollisuus osallistua yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin

- MRL 91 a §
 - Asemakaavoitettavan alueen maanomistajalla, jolle asemakaavasta aiheutuu merkittävää hyötyä, on velvollisuus osallistua kunnalle yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin siten kuin jäljempänä säädetään. Kustannuksiin osallistumisesta on pyrittävä sopimaan maanomistajan kanssa.
- Kustannuksiin osallistumisen vaihtoehtoina maankäyttösopimus (MRL 91 b §) ja kehittämiskorvaus (MRL 91 c-g §)
 - Maankäyttökorvaus lasketaan arvonnousuperusteisesti ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden takaamiseksi
 - Maankäyttösopimuksissa voidaan sopia maankäyttökorvausten lisäksi muistakin asioista, kuten asuntojen hallintamuodoista, aikatauluista ja laatukysymyksistä.

Hallitusohjelma

- Selkeytetään maankäyttösopimuksia koskevaa lainsäädäntöä
 - Taustalla ilmeisesti läpinäkyvyyden puute saatujen maankäyttökorvausten ja yhdyskuntarakentamisen kustannusten suhteessa
- Riskinä, että selkeyttäminen tehdään toimiva nykykäytäntö murentamalla

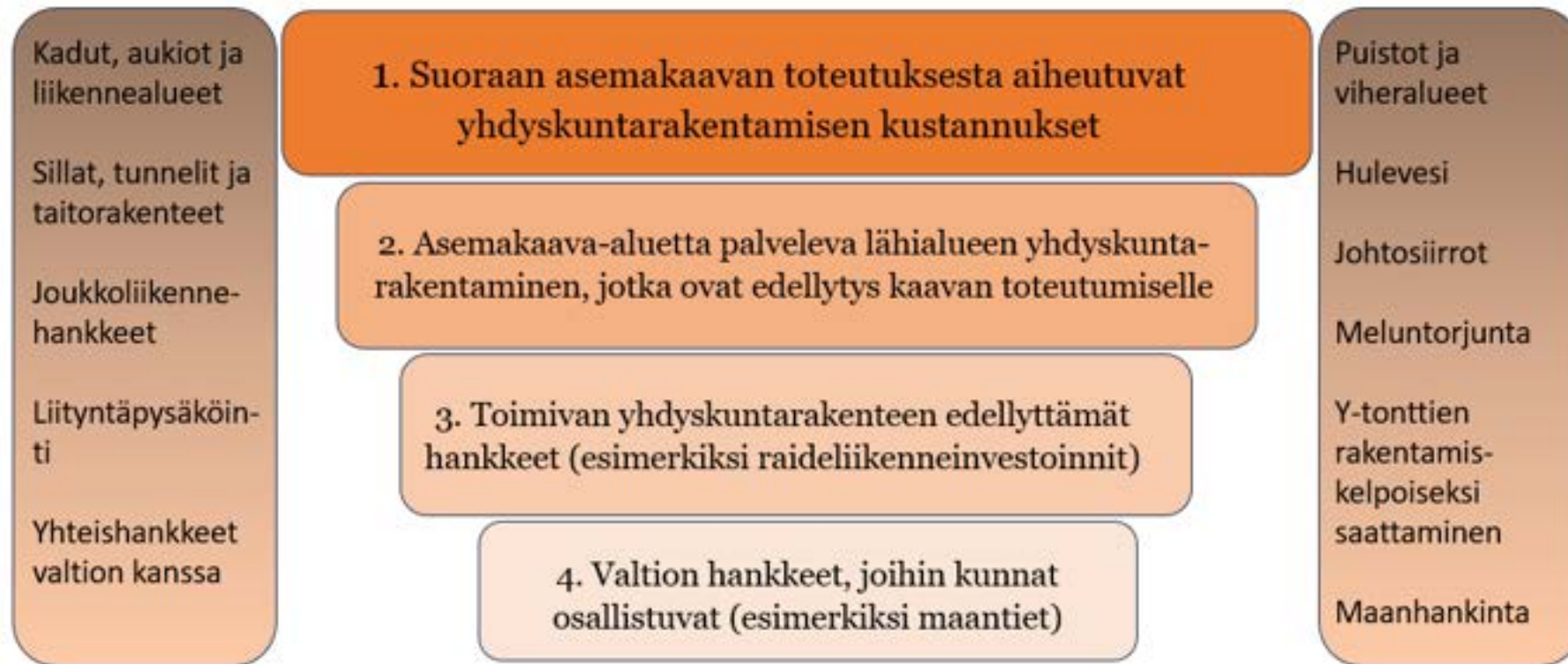
Diplomityön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

TAVOITTEET

- Löytää menettely, jolla voitaisiin nykyistä paremmin todentaa maankäyttömaksujen kustannusvastaavuus ja niiden läpinäkyvyys sekä tarvittaessa tarkentaa maankäyttökorvausten määräytymistä
- Menettelyllä pyritään tarjoamaan käytännön työkalu, jonka avulla voidaan arvioida maankäyttösopimusten käyttöä kunnissa sekä varmistaa niiden yhteensopivuus maankäyttösopimuksia ohjaavan lainsäädännön kanssa.

1. Miten kunnat seuraavat maankäyttösopimuksista kunnille kertyviä tuloja ja miten ne raportoidaan kirjanpidossa?
2. Kuinka maankäyttökorvausten ja kunnan yhdyskuntarakentamisen kustannusten välinen suhde tuodaan ilmi?
3. Millä tavalla maankäyttökorvausten ja kunnan yhdyskuntarakentamisen kustannusten välisen suhteen läpinäkyvyyttä voitaisiin ilmaista tehokkaasti ja riittävällä tasolla?

Yhdyskuntarakentamisen osat ja kategorisointi

Haastateltujen kuntien käytäntöjä

- Tutkimukseen osallistui yhdeksän kuntaa: Helsinki, Espoo, Jyväskylä, Lahti, Seinäjoki, Turku, Tampere, Vaasa ja Vantaa.
- Kunnat tekevät työtä pitäkseen linjaukset ajantasaisina maapolitiikan avaavassa julkisessa dokumentissaan (maapoliittinen ohjelma, maa- ja asuntopoliittinen ohjelma etc.)
 - Mahdollisia muutoksia päivittämisen yhteydessä, kuitenkin kunnan yleistä strategiaa noudattaen
 - Päivittäminen pyritään tekemään valtuustokausittain, jota varten hyödynnetään tilastoitua dataa
- Arvonnousuperusteisten maankäyttökorvausten määrittämisperusteen linjauksen taustalla on kuntien tekemät **arviot** asemakaavan tai asemakaavamuutosten toteuttamisesta kunnalle **aiheutuvista kustannuksista**, vaikka kunnilla on yleisesti käytössä arvonnousuperusteinen maankäyttökorvaus
 - Jokaisen kaavahankkeen kohdalla tehdään lisäksi erillinen arvio kunnalle aiheutuvista yhdyskuntarakentamisen kustannuksista (kaavatalouslaskelma), jotta maankäyttökorvaus on sopiva

Haastateltujen kuntien käytäntöjä

Maankäyttösopimusten ja –korvausten seuranta ja kirjanpito

- Seurannan menetelmät kuntakohtaisia, talouspuoli seuraa tuloutumista
- Kaksi maankäyttökorvausten tulouttamisen toimintamallia:
 1. Kohdentaminen kirjanpidossa suoraan asemakaavamuutoksen aiheuttamiin yhdyskuntarakentamisen hankkeisiin, korvaukset tuloutetaan tuloslaskelmaan hankkeen edetessä
 2. Suora tulouttaminen osaksi kunnan vuosittaista yhdyskuntarakentamisen investointibudjettia

Yhdyskuntarakentaminen maankäyttökorvauksella

Maankäyttökorvausten
tuloutusmalli nro 1 korostuu

1. Suoraan asemakaavan toteutuksesta aiheutuvat yhdyskuntarakentamisen kustannukset

2. Asemakaava-aluetta palveleva lähialueen yhdyskuntarakentaminen, joka on edellytys kaavan toteutumiselle

Maankäyttökorvausten
tuloutusmalli nro 2 korostuu

3. Toimivan yhdyskuntarakenteen edellyttämät hankkeet (esimerkiksi raideliikenneinvestoinnit)

4. Valtion hankkeet, joihin kunnat osallistuvat (esimerkiksi maantiet)

Kuiri, J. (2024)

Raportoinnin nykytila

- Raportoinnin nykytilanteessa tietoa maankäyttökorvauksista jaetaan kuntataloudesta ulospäin epätasaisesti eikä raportoinnissa ole havaittavissa selkeää säännönmukaisuutta
- Yhteenvedona, tutkimukseen osallistuneet kunnat eivät raportoi ulkoiseen viestintään siten, että maankäyttökorvausten ja yhdyskuntarakentamisen suhde välittyisi selkeästi

Ehdotukset raportoinnista ulkoiseen viestintään ja talousraportointiin

- Kunnat raportoivat taloustiedot Valtiokonttorille
 - Erot palveluiden järjestämistavassa ja kirjauskäytännöissä voivat heikentää tietojen vertailukelpoisuutta (osa kunnista raportoi mk-korvaukset väärässä luokassa, koska ne on tuloutettu tuloksi ”Kadut ja yleiset alueet” - palveluluokkaan)
 - Kuntien **pitäisi raportoida** Valtionkonttorille saadut maankäyttökorvaukset **osana ”maaomaisuuden hallinta”** –palveluluokkaa
- Maankäytösopimukset ja niihin kohdistuva yhdyskuntarakentaminen jaksottuu usealle vuodelle
→ Raportoinnissa nostettava esiin ainakin 5 vuoden jakso, jolloin kunnan maapolitiikan toteuttamisen tulot on verrattavissa yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin
- Lähtökohtaisesti kunnilla on raportoinnissa esitettävät tiedot jo tuotettuna
 - Vuosittaiset tuloutetut maankäyttökorvaukset
 - Maanhankintakulut
 - (kunnan järjestämistävalla olevia palveluita varten tehty)
 - Maan myynti- ja vuokraustulot
 - Yhdyskuntarakentamisen kustannukset

LÄPINÄKYVYYDEN PARANTAMISEN KEINOT KUNNILLE

TALOUSRAPORTOINTI

Vuosittainen julkaisu, maapolitiikan lukuja ainakin viideltä edeltäneeltä vuodelta:

- Yhdyskuntarakentamisen kustannukset
- Maan hankinta
- Maan myynti
- Maan vuokraus
- Maankäyttökorvaukset

Valtiokonttorille raportoitavien tietojen raportointi täsmällisemmin oikeissa palveluluokissa

INFORMAATION LISÄÄMINEN

Selvitys, millaisiin yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin maankäyttökorvauksia voidaan käyttää maankäyttösopimusalueeseen katsoen

Selvitys maapoliittisiin linjauksiin, miten yleisiin maankäyttökorvausprosentteihin on päädytty (Esimerkkinä Helsingin kaupungin keskimääräinen kustannus selvitys)

Esimerkkinä Helsingin kaupungin keskimääräinen kustannus selvitys

- Helsingillä laskelma yksityisten maanomistajien rakennusoikeuden määrään perustuvasta osuudesta kaupungin yhdyskuntarakentamisen keskimääräisistä kustannuksista
 - kaupungin vastuulla olevien yleisten alueiden (taylorakenteet, kadut, aukiot, katu- sekä puistopuut ja viheralueet) karkeasti arvioitu jälleenhankinta-arvo (€/m²),
 - johtosiirtojen keskimääräiset vuosittaiset kustannukset,
 - kaupungin omistamalla maalla olevien yleisten alueiden ja Y-tonttien maapohjan markkina-arvo ja
 - koko kaupungin asemakaavoitetun rakennusoikeuden määrä (kem²).

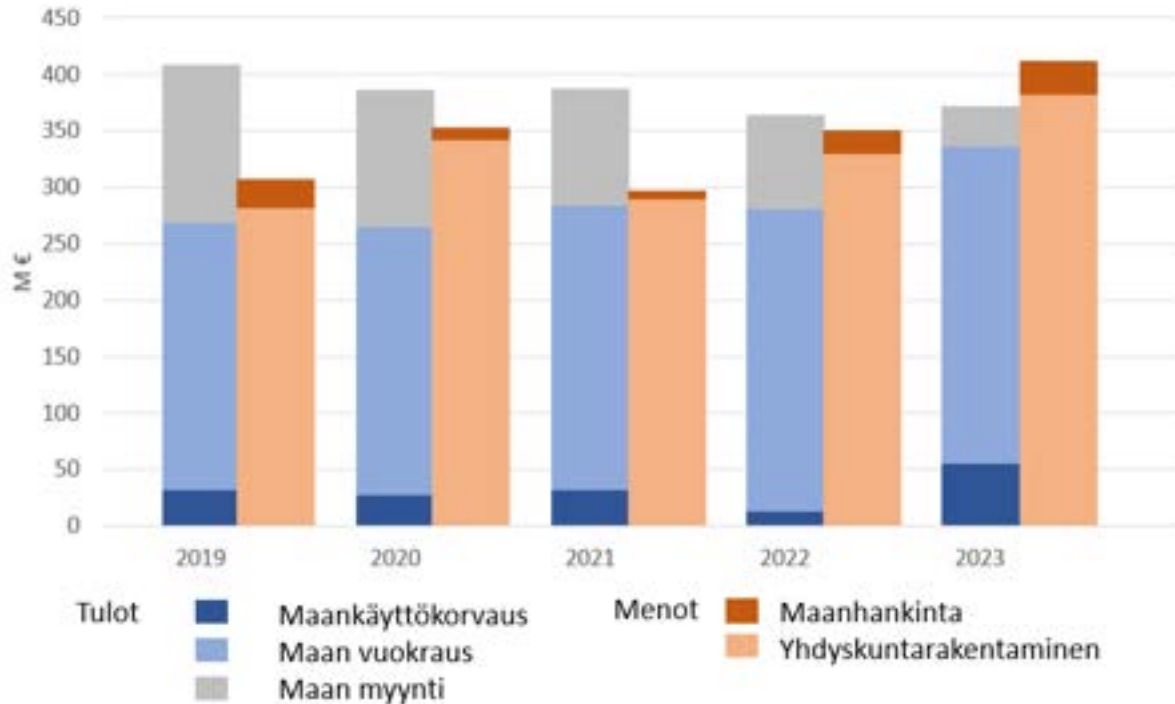
$$\frac{\text{Rakenteiden jälleenhankinta_arvo} + \text{yleisten alueiden maapohjan markkina_arvo}}{\text{Asemakaavoitetun rakennusoikeuden määrä}}$$

→ Lopputuloksena karkea arvio €/kerrosneliömetri

- Laskutoimituksesta saatua keskimääräistä yhdyskuntarakentamisen kustannustasoa voidaan verrata kunnalle vuoden aikana tehtyjen maankäyttösopimusten alueille kaavoitettuun lisärakennusoikeuteen (€/ kem²).

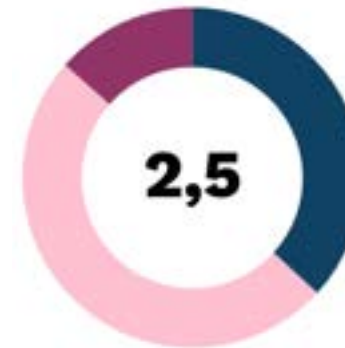
Raportointimalli

Maapoliittisten tunnuslukujen raportti Helsinki

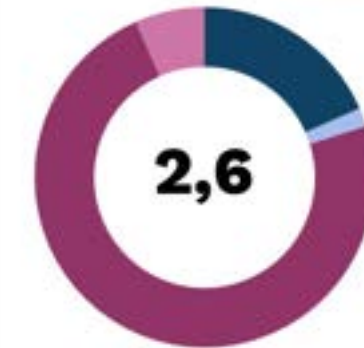
*Tiedot kerätty Helsingin kaupungilta

Tulot mrd e

- maanmyynti
- maanvuokraus
- maankäyttömaksut

Investointimenot mrd e

- maanhankinta ja -parannus
- maaomaisuuden hallinta
- kadut ja yleiset alueet
- puistot ja viheralueet

*Tiedot kerätty Valtiokonttorilta koko Suomesta 2021-2022

Näkökulmia tuloksista lainvalmisteluun

- Kunnan maapoliittisia linjauksia sisältävä asiakirja pakolliseksi
 - Edistää kuntien kestävän, selkeän ja läpinäkyvän maapolitiikan harjoittamista
 - Tarkemman sääntelyn tekemisessä tulisi ottaa huomioon kuntien erilaisuus, kaikkien kuntien kannalta yhteensopivaa sääntelyä on haastava löytää.
- Kehittämiskorvausmenettelyn sijaan kunnat ovat todenneet toimivaksi maankäytösopimukset, joissa voidaan sopia muistakin asemakaavan toteuttamisen kannalta keskeisistä seikoista.
 - On mahdollistanut sopimisen segregaaion ehkäisemisen kannalta tärkeitä kunnan asuntopoliittisista asuntohallintajakaumista
- Arvonnousuperusteisuus vs. kustannusperusteisuus
 - Helpommin ennakoitavissa
 - Mahdollistaa helpommin maanomistajien tasapuolisen kohtelun
 - Ei mahdollista maanomistajien ”hankekeinottelua”, jolla kustannukset voisi jäädä ensimmäisenä alueen kehittämisen aloittavalle
 - Kustannusperusteinen hidastaisi kaavoitusprosessia ja vaatisi todennäköisesti muutoksia prosessiin

KUNTA LIITTO

TALOUSHALLINNON KOULUTUSTARJONTAA 2025

- ❖ Tilinpäätöspäivät
- ❖ Tapahtumat
- ❖ Koulutusohjelmat
- ❖ Webinaarit
- ❖ Verkkokurssit

FCG ●

TILINPÄÄTÖSPÄIVÄT

Hyvinvointialueiden tilinpäätöspäivä

- 8.1.2025 klo 9.00 – 14.30

Kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätöspäivät

- 9.-10.1.2025 klo 9.00 – 14.30

Kaikki Talous ja rahoitus –koulutukset:

**Kouluskaleteri 2025
on nyt julkaistu!**
Tutustu koulutusvalikoimaan»

FCG.

TAPAHTUMAT

RAFO Rahoitus- ja johtamisfoorumi 2025

- 5.-6.2.2025; Lahti

Talous- ja veroennustepäivät 2025

- 6.-7.5.2025; Helsinki

KOULUTUSOHJELMAT

Kunta-alan taloushallinnon perusteet -koulutusohjelma

- maaliskuu - kesäkuu 2025

Kunta-alan Controller 2024 -koulutusohjelma (fcg.fi)

- elokuu – marraskuu

Kunta-alan laskentatoimen koulutusohjelma 2025 – 26

Syyskuu 2025 –toukokuu 2026

WEBINAAREJA

- 3.12. [Arvonlisäverokantojen muutokset - oletko valmis?](#)
- 11.3. [Kestävä kehitys kunnissa: Budjetointi ja tiedolla johtaminen](#)
- 15.-16.4. [Arvonlisäverotuksen peruskurssi](#)
- 27.5. [Investointien hallinta, talous ja valvonta](#)
- 19.3. [Robottiikka ja tekoäly kunnan taloushallinnossa 2 - Missä mennään nyt?](#)
- 25.3. [Säätiöt kunta-alalla - erityispiirteet, ohjaus ja valvonta](#)
- 20.3. [Kuntien automatisoitu talousraportointi tilivuodelta 2024 - keskiössä tilinpäätöstä täydentävät tiedot](#)
- 3.4. [Automatisoitu talousraportointi - Tietoja opetuksen taloudesta ja toiminnasta -raportointikokonaisuus TOTT](#)
- 29.4. [Sisäinen valvonta ja riskienhallinta - kenen vastuulla ja miten edistää?](#)

VERKKOKURSSIT

LISÄTIEDOT:

[Digikanava | FCG Koulutus- ja tapahtumapalvelut](#)

- [Kurssipaketti: Kunta-alan tuloverotuksen perusteet](#)
- [Mikrokurssi: Arvionvaraiset erät kunnan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä](#)

FCG.

**Seuraava
Taloustorstai
16.1.2025
klo 9.30**

Tervetuloa!

